

ԱՐՇԱԿԻՐ Պ. ՔԱՂՅՐՈՒՆԻ

ՔԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ
ՍՆԴՐԻՆ
ՇՈՒԹԻՒՆԸ

9(471)
P-16

1940
ՅՈՒՆՎԱՐ
ՆԻՒ ԵՈՐՔ

10 SEP 2013

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԵՐԻԿԱԶԱՅ ՅԱՌԱՋԻՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԹԻՒ 3

40186-68

Printed in U. S. A.

8

30 MAY 2011

-16

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Ներկա իմփերիալիստական պատերազմը այնքան անմիջականորեն սկսաւ ազդել Ամերիկեան քաղաքական կեանքին վրա, որ հանրութեան մօտ լուրջ հետաքրքրութիւն մը ստեղծեց իրագեկ ըլլալու՝ թէ ի՞նչ է նշմարտութիւնը այս պատերազմի շարժառիթներուն եւ նպատակներուն մասին:

Այս հետաքրքրութիւնը յատուկ շեշտաւորութեամբ մը դրսեւորեցաւ Ֆիլիանտական պատերազմին առթիւ, քանզի Ֆիլիանտայի կողմէն ծագած պատերազմը առաջին մեծ փորձն էր, զոր իմփերիալիստները կատարեցին նպատակ ունենալով պատերազմը տարածել Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութեանց Միութեան ուղղութեամբը:

Այն արտասովոր եւ բացօրէն հիստերիկային կողմնակցութիւնը, զոր Ամերիկայի մէջ տիրական մամուլը ցուցաբերեց Ֆիլիանտական խնդրին մէջ, հանրութեան շինծու եւ բոլորովին չարափոխած լուրեր հրամցնելու մէջ կոտորելով ամեն նախկին ռեֆորտներ, պատեաւ եղան որ Ֆիլիանտական խնդրի առնչութեամբ աւելի եւս սրի եւ խորանա ժողովրդի շահագրգռութիւնը

Եւ իսկասական ու զգայացունց լուրերու խառնարանին մէջ նշմարտութիւնը որոնելու ծարար: Բայց պէտք է նշել, որ դժբախտաբար յետադիմական մամուլը կրցաւ քանձար արհեստական մըշուշ մը տարածել Ֆինլանտական խնդրի էութեանը շուրջ՝ շատերու տեսողութեանը համար անտեսանելի դարձնելով գայն:

Որպէսզի նպաստէինք մասամբ մը վերացնելու այդ մշուշը եւ Ամերիկահայոց համար աւելի պարզ դարձնէինք խնդիրները Ֆինլանտական պատերազմի առնչութեամբ, յարմար դատեցինք այս գրքոյկի ձեւով հրատարակելու «Լըրաբեր»-ի մէջ լոյս տեսած Ա. Պ. ՔԱՂՅՐՈՒՆԻԻ «Ֆինլանտական խնդրին էութիւնը» վերնագրով յօդածաշարքը՝ զոր հեղինակը վերաշարադրեց գրքոյկի հրատարակման առթիւ:

Գիտենք թէ ներկա գրքոյկը շատ հեռու է Ֆինլանտական պատերազմին մէկ սպառիչ ուսումնասիրութիւնն ըլլալէ: Բայց վստահ ենք, որ անոր բերած փաստարկութիւնները ընթերցողին պիտի օգնեն ո՛չ միայն տեսնելու միւս կողմը, այլեւ պիտի մղեն զինքը աւելի խորը ուսումնասիրելու Անգլո - Ֆրանսո - Գերման պատերազմին իմպերիալիստական շարժառիթները եւ նպատակները:

70186.63

ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ԽՆԴՐԻՆ ԷՈՒԹԻՒՆԸ

ԴԱՏԵԼՈՒ ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր սերունդը իր սկզբնական շրջանին արդէն դադրած էր եղան կառուով ճամբորդելէ եւ մտած ժամը 40-էն 60 մղոն արագութեամբ ընթացող ինքնաշարժի շրջանը: Տակաւին քսաներորդ դարու առաջին քառորդը հազիւ բոլորած, սակայն, զիտութիւնը արագութեան այդ չափանիշն ալ գլխիվայր շրջեց եւ այսօր կապրինք ժամը 250-էն 350 մղոն արագութեամբ արշաւող օդաւանցի շրջանը:

Կեանքը կարծես դադրած է այլեւս տարէ տարի, ամսէ ամիս, նոյնիսկ օրէ օր դարգանալէ, այլ ան կը յառաջանա վայրկեանէ վայրկեան, երկվայրկեանէ երկվայրկեան: Ինչպէս կեանքին ամեն մէկ երեւոյթը, նոյնպէս եւ քաղաքական աշխարհն ենթակա է այս արագ ընթացքին ու, հետեւաբար, շուտ փոփոխութեանց:

Մարդկային պատմութիւնը տարբեր ժամանակաշրջաններու յատուկ տարբեր փառափալերութեանց օղակաշարք մըն է: Բայց ինչպէ՞ս են ստեղծւած այս քաղաքակրթութիւնները: Անոնք ստեղծւած են տրւած ժամանակաշրջանի մը մէջ իշխող յետադիմութեան դէմ, նոյն ժամանակաշրջանին յառաջդիմական զաղափարի եւ շար-

Ժումի տարած յաղթանակներովը: Ճիշտ է, եղած են շրջաններ, որ յետադիմութիւնը յաղթական է դուրս եկած, բայց ան եղած է, միշտ, ժամանակաւոր: Եւ այդ շրջաններուն մէջ է, որ պատմութիւնը կարճանազոյ է ամենէն ողբերգական երեւոյթներ:

Երբ կեանքը բաղդատարար աւելի դանդաղ ընթանար, յետադիմութեան եւ յառաջդիմութեան միջեւ մղուող պայքարն իր արդիւնքը մեղբերած է դարերու ընթացքին: Այսօր, սակայն, ան դարձած է միայն տարիներու հարց:

Մեր օրերու յառաջդիմութեան կազմակերպւած կեդրոնը, Խորհրդային Միութիւնը, արդէն 22 տարիներու կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ դարձած է աշխարհի ամենամեծ ուժը, շնորհիւ, ոչ միայն իր հաւաքական արդիւնաբերութեան եւ կուռ եւ անյաղթ Կարմիր Բանակին, այլ մանաւանդ հոն տիրող սոցիալիստական հասարակարդին եւ իր գաղափարական անխախտելիութեան:

Մեր օրերու յետադիմութիւնն ալ, սակայն, յանձին տիրակալական (իմփերիալիստ) եւ շահագործական դրամատիրութեան (կապիտալիզմի), չէր կրնար խուսափել կեանքի ընթացքը արադացնող աղգակներէն (եւ գոնէ այդպիսով իր դոյութիւնը երկարել): Ուստի ան ալ պայքարի իր միջոցները կը կազմակերպէ, կը փոփոխէ եւ կ'ուժգնացնէ արագօրէն, ըստ ժամանակի

պահանջին: Այս արագավաղ պայքարի ընթացքին կասկած չկա, որ դէպքերը պիտի պատահէին արագ, դահավէժօրէն: Եւ երբ յաջորդաբար դէպքեր պատահին արագ ու դահավէժօրէն, այն ժամանակ մարդիկ աւելի հակամէտ կ'ըլլան խուճապի մատնելու, կ'իյնան շփոթութեան մէջ եւ կը շարին, զրգութիւններուն զոհ կ'երթան եւ թշնամիի դործիք կը դառնան: Ասանկ պարագային անսայթագ են անոնք, որոնք գաղափարապէս հասունցած են. վերջնական յաղթանակի մասին հաւատք եւ կուելու քաջութիւն ունին. մանաւանդ, պաղարիւնութեամբ կը վերլուծեն արագօրէն իրարու յաջորդող դէպքերը:

Յետադիմութիւնը, որու մահաւան վճիռ արդէն տրւած է, միշտ պատրաստ եղած է, եւ է, ամեն միջոցի դիմելու: Սուտ, կեղծիք, սոփեստութիւն, խառնակչութիւն եւ շատ մը ուրիշ նշանաւոր «ութիւններ», որոնք ժողովուրդները խաւարի մէջ պահելու կը ծառայեն, եղած են, եւ են, յետադիմութեան կեանքը երկարող միակ սնունդը:

Ասոր ակնապիշ մէկ օրինակը այսօր մեր առաջ պարզւած է, իր ամենախայտառակ, ամենաոճագին եւ ամենաստոր ձեւով, ի տես որու աղնութեան նշոյլ մ'իսկ ունեցող մէկը առնւադն կ'ընդվիշ:

Այդ օրինակը Ֆինլանտական խնդիրն է:

Գիշեր ցորեկ յետադիմական թերթերն ու

ռատիով յայնները, առանց խախտելու, բարձրագույն կը յայտարարեն. «Խորհրդային Միութիւնը մանուկներ եւ կիներ կապանէ, խաղաղ բնակչութիւնը կը ուժակոծէ, քաղաքներ կայրէ, Ֆինլանտայի կոկորդը չօքած, այդ, աշխարհի լաւագոյն դեմոկրատիկ երկիրը ոտնակոխ կընէ, աւարի կուտա, տիրակալական հրէ՛ջ Խորհրդային Միութիւն, խեղճ, անօղնական, մասով Ֆինլանտա...»: Ամօ՛թ...:

Այս յերկրանքները, սուտերն ու գրգռիչ յայտարարութիւնները մէկ նպատակի համար կըլլան: Այն է, ժողովուրդները Խորհրդային Միութեան դէմ հանել, անոր հանդէպ ոխակալութեամբ լեցնել եւ պատեհատենին ալ, դրամատիրութեան շահերը պաշտպանելու համար, ղանոնք Խորհրդային Միութեան դէմ պատերազմի մղել: Պատերազմ երկրի մը դէմ, որ ըլլալով յառաջդիմութեան ջահակիրը, մարդկութեան երջանկութեան, խաղաղութեան եւ ապահովութեան ուսովիրան, յետադիմութեան եւ զայն մարմնացնող տնտեսական մեծատիրութեան մահացու թշնամին է, եւ որուն (Խորհուրդներու երկրին) կը պատկանի վերջնական յաղթանակը:

Այդ յաղթանակը, սակայն, կ'ապահովուի վատադի պայքարով:

Յառաջդիմութեան եւ յետադիմութեան միջեւ մղուող պայքարի մէջ, այսօր, ուժերը կը դասաւորին հետեւեալ կերպով.—

Առաջին.— Խորհրդային Միութեան իսկական բարեկամները, որոնք որեւէ արտասովոր երեւոյթի առաջ խուճապի չեն մատնւիր, որովհետեւ անոնք կը հաւատան, թէ Խորհրդային Միութիւնը կ'աշխատի եւ կը դործէ խաղաղութեան, ժողովուրդներու ազատութեան եւ մարդկային երջանկութեան համար, իսկ դրամատիրութիւնն, որ իր բոյնը հաստատած է բոլոր Փաշիտ, նացի եւ այսպէս կոչւած «դեմոկրատական» երկիրներու մէջ, կ'աշխատի եւ կը դործէ պատերազմի, ժողովուրդները շահագործելու եւ աշխատաւոր ու մտաւորական մարդկութիւնը միշտ իրեն գերի պահելու համար:

Այս հիմնական ճշմարտութեան լաւ գիտակցութիւնն անոնց ձեռքը բանալի մըն է, որով անոնք կընան դիւանագիտական եւ քաղաքական ամենաանակնկալ երեւոյթի մ'իսկ գաղտնիքը բանալ, զայն հասկնալ ու բացատրել, հետեւաբար, կը մնան անխախտ իրենց հաւատքին ու բարեկամութեանը մէջ:

Երկրորդ.— Անոնք, որոնք Խորհրդային Միութեան անկեղծ բարեկամներ են, բայց թշնամիի վայրահաչուութիւններուն զոհ կերթան եւ Խորհրդային Միութեան այս կամ այն ըրածը «սխալ» կը դտնեն: Անոնք ինկած են թշնամիին ծուղակը, որովհետեւ անոնք յառաջդիմութեան պայքարի ժամանակակից իմաստին պէտք եղած չափով չեն թափանցած. որովհետեւ անոնք Խոր-

հրդային Միութեան առած քայլերը կը վերլուծոն այնպէս, ինչպէս կը վերլուծեն դրամատիքական երկիրներու կառավարութեանց, օրինականացած այդ աւագապետութեանց, քայլերը. որովհետեւ անոնք երկրի մը մէջ տղրուկ տէրերն ու անոնց վատահոգի արբանեակները կը չփօթեն նոյն երկրի ստեղծագործող բայց թշուառ ժողովրդին հետ. վերջապէս, որովհետեւ անոնք երեսօթները մակերեսէն միայն կը դատեն եւ զըննական ակնարկով՝ խնդիրներուն, պատահարներուն խորը կա՛մ չեն կրնար եւ կա՛մ ծուլութեամբ չեն ուզեր թափանցել, սակայն հետեւողականօրէն կը մնան մեր շարժման հետ: Առաջիններուն պարտականութիւնն է հրապարակ գալ եւ այդպիսիներուն համբերութեամբ բացատրել խնդիրներու էութիւնը կրկին ու կրկին, մինչեւ որ երկրորդ դասը լաւ ըմբռնէ եղածը:

Երրորդ. — Կեղծ բարեկամներն, որոնք երդում պատառ վըլլան, թէ ինչ որ ըսեն խորհրդային Միութեան շահուն համար է. իրենք են իսկական բարեկամները, իսկ մենք Փաշխտներ ենք. իրենք ժողովրդի ապահովութեան, երկրի փրկութեան համար ծրագիրներ ունին բայց, սո՛ւա, մի հարցներ այդ ծրագիրներու մասին, անոնք զաղտնի են եւ ժամանակի ընթացքին կամաց կամաց երեւան պիտի ելլեն: Ըստ անոնց, խորհրդային Միութեան լաւ է, բայց անոր իսկական պաշտպանները արտասահմանի մէջ վը-

նասա՛լար մարդիկ են: Միթալին պատուական առաջնորդ է, բայց «այսինչ» կամ «այնինչ» խնդրին մէջ երանի թէ տարբեր ընէր (եւ առհասարակ երբ «այսինչ» եւ «այնինչ» խնդիրները հաշւես, Միթալինի բոլոր ըրածները տարբեր պէտք է ըլլային): Եւ կամ խորհրդային Միութեան ծրագիրը, նպատակը շատ լաւ է, բայց զայն գործադրողները բոլորովին սխալ ուղղութեան կը հետեւին: Այսպիսի հաղար ու մէկ, չաքաբով պատւած թունահատիկներ: Ասոնք դառնուի մորթ հագած գայլեր են, որոնք տեղն ու տեղը դիմակաղերծ պէտք է ընել, անոնց ամեն մէկ բացատրութեան կեղծիքն ու սովեստութիւնը մէջտեղ պէտք է հանել եւ զանոնք իրենց ճիւղային դէմքով ժողովրդին առաջ պէտք է մերկացնել:

Չորրորդ. — խորհրդային Միութեան, հետեւաբար եւ յառաջդիմութեան, տեսանելի թշնամիները, որոնց դիւատոր դրամագլուխը սուտն ու խառնակչութիւնն է: Ասոնք կ'աշխատին սեւը ճերմակ եւ գայլը դառնուի ներկայացնել, ժողովուրդը խաբել, եւ զայն խուճապի մատենելու համար դիմել ամեն միջոցի: Ասոնց դէմ ուժեղօրէն, կատաղօրէն պէտք է պայքարիլ: Դրական փաստերով անոնց ամեն մէկ սուտը պէտք է ջախջախել: Եւ մինչեւ որ չի ճզմւին հանդիստ չընել:

Յետադիմութեան դէմ մեր՝ յառաջդիմա-

կաններուս պայքարը, պայքար է պատերազմի դէմ, պայքար՝ դեմոկրատիի, համաշխարհային խաղաղութեան, ժողովուրդներու ազատ եւ բարօր կեանքի համար: Եւ երանի անոր, որ այս պայքարին իր մասնակցութիւնը բերելուն մէջ չի տատամսիր, չի խարխափիր, այլ ցոյց կուտա իմաստութիւն, արիութիւն եւ տոկունութիւն, վստահ՝ որ հորիզոնին վրա արդէն փայլող աբեւը կը հասնի միջօրէի իր զենիթին:

ԱՅԺՄ ԻՆՉ ԷՐ ՊԱՏԱՀԱԾ Ը

Ամիսներէ ի վեր այսպէս կոչւած դեմոկրատիկ երկիրներու, մանաւանդ Միացեալ Նահանգներու թերթերն ու ռատիօ-կայանները իրար անցած Ֆինլանտական խնդիր մը կը յուղէին: Այս յուղումն իր դազաթնակէտին հասաւ Նոյեմբեր 30, 1939-ին:

Ի՞նչ էր պատահած:

Խորհրդային Միութեան կառավարութիւնը, իր երկրի սահմանաւ վրա բոյն դրած, Անգլիական ու Ամերիկեան դրամատիրութեան յառաջապահ ջոկատն եղող Ֆինլանտայի Փաշխտ կառավարութեան աշխատեցաւ բարեկամական լեզուով խօսք հասկցնել: Ամիսներով անոնց հետ բանակցութիւն վարեց ցուցնելու համար, թէ այդ երկու երկիրներու ժողովուրդներուն շահը կը պահանջէ իրարօգնութեան դաշնադրութիւն մը կնքել:

Ֆինլանտայի յետադիմական կառավարութիւնն, որ ուրիշ բան չէր, եթէ ոչ Մոնթեկիւ Նորմաններու եւ Փիերփոնթ Մորկաններու գործակատարը, իր տէրերուն հրամանով մերժեց Խորհրդային Միութեան այս եղբայրական առաջարկին ընդառաջել: Մուկը վը մերժէր առիւծին օղնութիւնը: Բայց այս մեծ նշանակութիւն ունէր Խորհրդային Միութեան համար: Այս մերժումը միմիայն բացարձակ թշնամութեան ազդարարութիւն էր: Որովհետեւ, Խորհրդային Միութեան ընկրորդ ամենամեծ քաղաքը, Լենինկրատ, կը վտանգէր Ֆին կառավարութեան այս մերժումով: Լենինկրատի պաշտպանութեան համար անհրաժեշտ էր Ֆինլանտական Ծովածոցի կատարեալ պաշպանութիւնն, իսկ այդ ռազմադիտական ծովածոցը մեծ մասամբ Ֆին կառավարութեան ձեռքը կը գտնէր: Ուստի Խորհրդային Միութիւնն իր ապահովութեան համար կրկին բարեկամաբար մօտեցաւ Ֆինլանտական վառավարութեան՝ այս անգամ հողային փոխանակութեան առաջարկով: Եւ հակառակ, որ Ֆինլանտայի Արտաքին Գործերու Նախարարն առաջին առաջարկի ժամանակ իսկ յայտարարած էր, թէ Խորհրդային Միութեան առաջարկը բնաւ հակասական չէ Ֆինլանտայի շահերուն, երկրորդ եւ աւելի նպաստաւոր այս առաջարկն ալ մերժեցաւ: Այլեւս կասկածէ զուրկ էր, որ մութ ուժերը զօրծի վրա էին:

Եւ, մինչդեռ Ֆինլանտական պատերազմութիւնը, Մոսկվայէն ետ դարձած «յարարերութիւնները տակաւին չարունակելի են, տակաւին վերջին խօսքը չէ ըսւած» կը յայտարարէր, Նոյ-26-ին Ֆինլանտական հրետանին կրակ կը բանա Խորհրդային Միութեան սահմանապահ ջոկատի վրա, սպաննելով 4 Կարմիր Բանակային եւ վիրաւորելով 9 ուրիշներ:

Ասոր պատասխան Խորհրդային Միութեան կառավարութիւնը, տարրեր ուրիշ կառավարութեանց այսպիսի պարագաներու տակ բռնած ընթացքէն, փոխանակ զօրքը յառաջ քշելու, կառաջարկէ Ֆին կառավարութեան, որ իր զօրքը սահմանէն 15 մղոն հեռու քաշէ, այսպիսի դէպքերու առաջին առնելու համար, «որն, ըսաւ Մոլոթով, կրնա Ֆին հրամանատարութեան տխրեցնելու արդիւնք եղած ըլլալ»:

Այս առաջարկին Ֆին կառավարութեան տրւած պատասխանը՝ թէ՛ անարդական եւ թէ՛ անտրամաբանական էր: Ան ըսաւ Խորհրդային Միութեան, «Ղուռ քու զօրքդ քաշէ 15 մղոն, այն առնէ մենք ալ կը քաշենք մեր զօրքը»:

Սահմանէն 15 մղոն դէպի Ֆինլանտայի ներսերը ամայի դաշտեր են, մինչդեռ դէպի Խորհրդային Միութեան ներսերը՝ Լենինկրատի արուարձանները:

Խորհրդային Միութեան կառավարութիւն, Մոլոթովի բռնով այս պարագան մատնանշեց

եւ Հելսինքի կառավարութեան լրբութիւնը հասկցուց: Ազդարարեց անոր զգուշանալ, զբողոթիւններ չ'ստեղծել. եւ միւս կողմէն բացէն հրահանգեց Կարմիր Բանակին եւ Կարմիր Նաւատորմիդին, որ պատրաստ ըլլան պատժական միջոցներ ձեռք առնելու այն պարագային, որ Մաներհայմի զօրքերը նոր զբողոթեանց դիմեն:

Հակառակ կացութեան այսքան փափուկ ըլլալուն, Ֆին յետադիմական կառավարութիւնը, ինչպէս ժողովուրդը սովոր է ըսել, կարծես «կը փնտռէր», եւ ահա Նոյեմբեր 30-ին Ֆինլանտական զօրքը կ'սկսի բռնաբարել Խորհրդային Միութեան սահմանը, ջոկատ մը Լակոտա Լճի հիւսիսային կողմէն, ուրիշ մը Քարելիայի Պարանոցէն:

Հոս Խորհրդային Միութեան ուրիշ բան չէր մնար ընել, այլ յառաջխաղացով մը իսկական թշնամիին պուպրիկը, Մաներհայմի ուժերը ջախջախել եւ Լենինկրատի պաշտպանութիւնը միանգամ ընդմիջտ ապահովել: Այս նոյն ժամանակ Ֆին ժողովրդի ցանկութիւնն էր:

Այլեւս ժամանակն էր, որ համաշխարհային դրամատիրութեան դող ու սարսուռ ազդող Խորհրդային հսկային մէկ մասին ծայրը հաւաքւած թարախը մաքրէր, եւ Ֆին աշխատաւոր, դիւղացի եւ մտաւորական ժողովուրդը միջազգային ցողորմէնէն ազատագրէր:

Ուստի Կարմիր Օղատորմիդը երկինք բարձ-

րացաւ, Կարմիր Նաւատորմիդը ճեղքեց Ֆինլան-
տական ծովածոցին ջուրերը եւ քալեց Կարմիր
Բանակը:

Պատերազմի հրձիգները, որոնք Ֆինլանտան
կը քչէին առաջ, սկսան աշխարհը աղմուկի մը
տալ: Միացեալ Նահանգաց Նախագահը, եր-
բեմնի աղատական Պրն. Ֆրենքլին Տ. Ռուզվել-
թէն սկսեալ մինչեւ Միւնիխի հեղինակ Չեմպլը-
լէյնի «Չարլի Մք-Քարթին»՝ Լորտ Հալլիֆաքս
(Անգլիո Արտաքին Գործոց Նախարարը), սկսան
քաղաքական ուժերը ուղղել իրորհրդային Միու-
թեան դէմ: Մարդիկ, որոնք սրտի կատարեալ
հանդարտութեամբ կը դիտէին Սպանական, Չին,
Եթովպական, Ավստրիեան, Չեխո - Սլովաքեան,
Լեհական եւ Ալպանական ժողովուրդներու նա-
ցի - Փաշիստ յարձակումներուն տակ ճգմելը,
այժմ, քուներնին կորուցած, շէշեր ցերեկ մի-
ջոցներ կը խորհէին իրորհրդային Միութեան ա-
ղատարար մէկ քայլը, աշխարհի ժողովուրդնե-
րուն աչքին «ղազանային արշաւանք» ցուցնելու:

Անոնց կարգախօսն էր, եւ դեռ է, «Տիրա-
կալական (իմփերիալիստ) արշաւանք մը, որու
միջոցին կիներ, մանուկներ կ'սպաննին, քաղաք-
ներ կ'այրւին, խաղաղ բնակչութիւնը կը ոմբա-
կոծւի, ամեն տեղ քար ու քանդ կըլլա, Ֆինլան-
տայի 22 տարւան երիտասարդ ազատութիւնը
կ'ոչնչանա եւ Ֆին ժողովուրդը միահեծան Սթա-
լինի վաստակը կը դառնա»:

Կըսեն անամօթութիւնն ալ չափ ու սահման
կունենա: Բայց կերելի այդ դրամատէրերուն
եւ իրենց պաշտաններուն համար չէ: Անոնց հա-
մար բարոյականութիւն կոչող բանը սեմքով
կսկսի եւ տռլալով կը վերջանա: Մարդկային
կեանքի արժէք, ժողովուրդներու՝ տնտեսապէս
բարօրութիւն, մտքի եւ հոգիի ազնւացում, ազ-
գերու իրական աղատագրութիւնն ու անոնց ամեն
մէկին մշակութային ուրոյն զարգացման կա-
րելիութիւններ ստեղծելը, վերջապէս մարդու
ձեռքով մարդու շահագործումը ջնջելը այս մար-
դոց համար կը նկատուին բարբարոսութիւն:

Խորհրդային Միութեան եւ անոր առաջ-
նորդներուն համար, սակայն, ամենէն արժէքա-
ւոր բանը մարդկային կեանքն է, ամենէն վեհ՝
ժողովուրդներու ազատութիւնն եւ ամենէն
սուրբ՝ մարդկանց շահագործումէ ձեռքազա-
տումը եւ անոնց բարօրութիւնը:

Խորհրդային Միութիւնը, կեանքին իմաստ
տուող այս բարձր նպատակներու անկորնչելի,
զեղեցիկ եւ հսկա միջնաբերդն է. եւ բոլոր յա-
ռաջդիմականներուն, մանաւանդ Խորհրդային
Միութեան առաջնորդներուն պարտականութիւնն
է, յանուն մարդկութեան այդ միջնաբերդը պաշտ
պանել:

Խորհրդային կառավարութիւնը Ֆինլանտա-
ն հողամասի պաշտպանութեամբ ու ամրացու-
ով, իրեն վստահած այդ վեհ պարտականու-

Թիւնն է, որ կը կատարէր, եւ յաջողապէս կը կատարէ:

ՖԻՆԼԱՆՏԱՆ ԼԵՆԻՆԿՐԱՏԻ ԲԱՆԱԼԻՆ Է

Յետադիմական մամուլի քստմենքի ազդակին, թէ «Խորհրդային Միութիւնը Ֆինլանտան ոտնակոխ կընէ», մենք մէկ բառով պատասխանեցինք՝ «սուտ»: Այս սուտին բուն նպատակն է ժողովուրդները չփոթութեան մատենել, եւ անոնց ազատութեան եւ ազդերու ինքնորոշման բնական ընազդը դըրուելով՝ զանոնք Խորհրդային Միութեան հանդէպ թշնամացնել: Սակայն, դժբախտաբար իրենց համար, ժողովուրդները այլեւս նախնական մարդու վիճակէն դուրս եկած եւ զարգացած են: Անոնց մէջ ընազդը չէ գերիշխողը: Թէեւ մարդիկ սկիզբը անմիջապէս կ'աղդւին ու մէկէն ընդվզում մը կ'զգան, բայց տակաւ առ տակաւ կը դանեն իրենց պաղարիւնութիւնը եւ փսկսին խորհիլ: Այն ժամանակ վա՛յ անոր, որ կը ստէ, կ'աշխատի խաբկանքով սխալ ուղղութեամբ առաջնորդել, չփոթութիւն յառաջացնել: Մէկ խօսքով վա՛յ ժողովուրդներու թշնամիներուն:

Թշնամին իր իրարանցում ստեղծելու ջանքերով, ու զըզուութիւններով՝ իր դերին մէջ է: Մենք անցնինք այդ սուտերը ջախջախելու:

Ճի՞շտ է, որ Խորհրդային Միութիւնը կաշ-

խատի ֆինլանտան ոտնակոխ ընել: Անշուշտ ո՛չ: Հազար անգամ ո՛չ:

Ո՛չ, նախ եւ զլիտուրապէս անոր համար, որ Խորհրդային երկիրը միակն է երկրաշնչիս վրա, որ ժողովուրդներու իրաւունքը կը պաշտպանէ. անկաշկանդ զարգացման անկեղծօրէն, անշահադէտօրէն կ'աջակցի. մարդկութեան ծառայող բոլոր հաստատութիւնները դուրդուրանքով կը պաշտպանէ. վերջապէս մարդ էակի արժէքին ու իրաւունքին հանդէպ խորին յարգանք ու սէր ունի: Այս մենք գիտենք ոչ միայն այդ երկրի եւ վառավարութեան ընդունած ցարդամենամարդասէր զաղափարականէն հետեւցնելով, այլ վերջին 22 տարիներու ընթացքին անոր իրական, ապրող փաստերը տեսնելով: Մեզ, հայերուս համար կը բաւէ միայն Խորհրդային Հայաստանի օրինակը: Խորհրդային վարդերը ընդունելէն առաջ ի՞նչ էր ան եւ այսօր ի՞նչ է: Խորհրդային Հայաստանը բաղդատելով դաշնակներու օրան՝ այսօր դրախտ է: Ինչո՞ւ: Հողը նոյն, ջուրը նոյն, ցեղը նոյն, լեզուն նոյն, նոյնիսկ կարելի է ըսել մարդիկը նոյն, ուրեմն ի՞նչ է պատճառը այս հսկա տարբերութեան: Այդ հարցումին պատասխանը մէկ հատ է միայն. — Որովհետեւ, Հայաստան այսօր, հորհրդային Միութեան միւս մասերու նման, մարդկութեան երջանկութեան համար աշխատող հորհրդային կարգերու տակ կ'ապրի:

Երկրորդ. Ոչ միայն Խորհրդային Միութիւնը, Թինլանտան ոտնակոխ չընէր, այլ կաշխատի Խին ժողովուրդը փրկելու միջազգային աւագակներու քակարդէն, որու մէջ այդ ժողովուրդը չլթալակապ բանտարկւած է եւ կը շահադործւի: Անգլիական տիրակալութիւնն ու Թին յետադիմութիւնը Թին ժողովրդի վրա նայած են որպէս թնդանօթի միս: Այդ ժողովուրդը դատապարտւած էր առաջին հերթին զոհ երթալու դրամատիրութեան վաղուց պատրաստած այն ճիւղային ծրագրին, ըստ որու Թինլանտայի վրայով Խորհրդային Միութեան վրա պիտի յարձակու՞մ կատարւէր:

կատարւէր։ Վաղուց, 1919 Ապրիլի մէջ տակաւին, Անդ-
լիո պահպանողական թերթը, «Լոնտոն Թայմզ»,
որ Անգլիական կառավարութեան կիսապաշտո-
նական բերանն է, Ֆինլանտայի մասին, իբր խոր-
հրդային Միութեան վրա յարձակելու կայան մը,
հետեւեալը գրեց։

«Պոլշեվիզմի վտանգը ջնջելու խնդրին համար, Հերմակ Ծովի վրայով կատարած արշաւանքը այնքան արժեք ունի, որքան Հոնոլուլուի (Խաղաղական Ուլիկանուի կեդրոնը դառնող Հալայեան Կղզիներու մայրաքաղաքն է Հոնոլուլուն. Ա. Պ. Ք.) վրայով արշաւիլը: Եթէ աշխարհագրական փարտեզին նայիմք, պիտի գտնենք, որ Փեքրուկրատ (այժմ Լենինկրատ Ա. Պ. Ք.) մտնելու լաւագոյն դուռը Պալթիկ ծովն է

Եւ ամենակարն եւ ամենադիրին համբան՝ Ֆին-
լանտայի վրայով կանցնի: Ֆինլանտան փեթ-
րոկրատի բանալին է եւ փեթրոկրատն ալ Մոսկ-
վայի»: Եւ ամեն կասկածէ վեր է, որ Մոսկվան
ալ խորհրդային Միութեան սիրտն է:

Այս ծրագիրը լույ թերթի մը մէկ անկիւնը տպւած յայտարարութիւն չ'մնաց, այլ Դաշնա-կիցները միանալով տակաւին մինչեւ օր մը առաջ իրենց թշնամի Գերմաններուն, գործնական աշխատանք ալ վատարեցին այդ օրերուն, 1919-ին : Անոնք զօրք, թնդանօթ, ռազմամթերք հայթայթեցին Ռուս ձերմակ Բանակային Եռտեսիչին եւ Զին ձերմակ Պահակային Մաներհայմին, որոնք Զինլաւական Ծովածոցէն քանիցս յարձակեցան Փետրոկրատի ճամբան զոցող ամբու-թիւններուն վրա : Անոնց մէջ Գրոնշտատի պատերազմը, եւ յանուն զեմօկրատի հոն կատարւած խժոժութիւններն ու մանաւանդ ձերմակ Պահակայիններուն կերած ծեծը, համաշխարհային աշխատաւորութեան յիշողութեան մէջ կը մնա եւ պիտի մնա անմոռանալի :

Պրամատորիութեան այս ծրագիրը այն ժամանակ չգործեց: Միջամտողները չարաչար յաղթեցան, բայց այդ պարտութիւնը պատճառեցաւ, որ Խորհրդային Միութեան հանդէպ սրելաբարձութիւնները դադրին:

Միջազգային տիրակալները, ամենատեղի
Անգլիական եւ Ամերիկեան դրամատերները, եթէ

Гос. Библиотека
ЗУИЛ-Анн ССР

Հիւրացին նախկին ցարական Ռուսաստանը փրկել
Եռասունիչի, Գոլջակի եւ Տենիքինի համար, ա-
նոնք յաջողեցան Ֆին ժողովրդի նորաստաց աղա-
տութիւնը խեղդել իր իսկ արեան ծովերուն մէջ,
եւ հոն դնել նախկին ցարական Ֆին սպա մը իր-
րեւ իրենց դործակատարը: Անշուշտ հոն «գե-
մոկրատիկ» կառավարութիւն մըն ալ ստեղծե-
ցին իր փարլամենթով, ընտրութիւններով եւ-
այլն: Բայց Քարլ Մաներհայմ, որ երկու շաբ-
թըւա ընթացքին «Իր» ժողովրդէն, Ֆին աշխա-
տաւորութենէն, 30,000 հոգի էր ջարդած անխնա,
միշտ մնաց երկրին տէրն ու տիրականը ըստ երե-
ւոյթին, իսկ իրականին մէջ Դաշնակիցներու
հրամանները դործադրող ծառա:

Պատահական չէր, որ այս գաղանին հրա-
հանգներովը գործող Հելսինքիի կառավարու-
թիւնը միշտ մերժեց Սորհրդային Միութեան եղ-
բայրական ձեռքը եւ պնդեց սահմանը զինեալ
վիճաբան մէջ պահել: Մաներհայմի Ֆինլանտան,
իր բնոյթովը Սորհրդային Միութեան թշնամի
տէրութիւններու շղթայի մէկ պոլտիկ, բայց կա-
րեւոր օղակն ըլլալով, տարբեր չէր կրնար ընել:
Անոր մտահոգութեան առարկան չէր Ֆին ժողո-
վրդի ապահովութեան, աղատութեան եւ հան-
գիստի խնդիրը: Ըստ դրամատիրութեան ծրագ-
րին, իրեն յանձնւած էր, Փեթրոկրատի գլխուն
կախւած «Դամոկլեան սուրն» ըլլալու պաշտօնը,
եւ ան հաւատարիմ պահապան չունի նման իր

պաշտօնը կը կատարէր: Նոյնիսկ սկսաւ
խածնել:

Սակայն Սորհրդային Միութեան առաջ-
նորդները գիշեր ցերեկ արժւի նման կը հսկեն թէ'
իրենց երկրի սահմաններու պաշտպանութեան եւ
թէ' աշխատաւոր մարդկութեան շահերուն վրա:
Աստի անոնք առին միակ քայլը, որ մնացած էր
իրենց տրւած պայմաններու տակ առնելու:

ՀԵԼՍԻՆԳԻԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԳՈՐԾԻՔ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴՐԱՄԱՏԻՐՈՒԹԵԱՆ

Որոշ է, որ միջազգային, մասնաւորաբար
Անգլիական դրամատիրութիւնը, կը ծրագրէր
Ֆինլանտական հողը իրրեւ կայան պատրաստել
Սորհրդային Միութեան վրա յարձակելու հա-
մար: Ի՞նչ էր այդ ծրագրի գէմ Սորհրդային
կառավարութեան առած քայլը եւ ինչո՞ւ առաւ:

Սօսքը տանք այդ խնդրին ամենէն մօտէն
ծանօթ անձնաւորութեան, Սորհրդային Միու-
թեան Կոմիսարներու Սորհրդի Նախագահ եւ Ար-
տաքին Գործոց Կոմիսար Վիաչեսլավ Մոլոթովի:

Ան, Նոյեմբեր 30, 1939-ին, Սորհրդային
Միութեան ժողովրդին ռատիոյի վրա տւած բա-
ցատրութեան մէջ ըսաւ.—

«Ֆինլանտայի ներկա կառավարութեան, մեր
երկրի հանդէպ բռնած թշնամական դիրքը մեզի
ստիպեց, որ կարգ մը քայլեր առնենք մեր երկրի

արտաքին ապահովութեան համար. (ընդգծումը մերն է. Ա. Պ. Ք.):

«Գիտե՛ք, որ երկու ամիսէ ի վեր հորհրդային կառավարութիւնը, Ֆինլանտայի կառավարութեան հետ համբերութեամբ բանակցութիւն վարեց կարգ մը խնդիրներու շուրջ: Այս խնդիրները ծայր աստիճան կարեւորութիւն ունին մեր երկրի, մասնաւորապէս Լենինկրատի պաշտպանութեան տեսակէտէն: Ֆինլանտական կառավարութիւնը սակայն, փոխանակ բարեկամական ոգիով միջոցներ գտնելու այս հարցի կարգադրութեան համար, ի շահ օտար տիրակալներու հորհրդային Միութեան բարեկամական առաջարկները մերժեց»:

Վիաչեսլավ Մ. Մուրթով, չափ ազարդ կերպով բացատրեց, թէ երբ Մաներհայմի քլեքը խորհրդային Միութեան հողային փոխանակութեան առաջարկը չ'ընդունեց, երբ գրգռումներ առաջ բերաւ եւ կարմիր Բանակի սահմանապահ զինուորներու դէմ կրակ բացաւ եւ անոնցմէ չորս հոգի սպանեց, երբ ան մերժեց իր զինուորները սահմանէն 15 – 20 մղոն հեռացնելու խորհրդային առաջարկը՝ հետեւաբար մնաց ապագային ալ խորհրդային սահմանը սպառնալիքի տակ պահելու գիրքին մէջ: Այնուհետեւ Մուրթով եզրակացուց. —

«Բոլոր այս պարագաները ցոյց կուտան, որ Ֆինլանտայի կառավարական մարդիկը, օտար

տիրակալութեան հետ ունեցած իրենց կապին մէջ այն քան խորապէս ամրացած են, որ չեն ուզեր հորհրդային Միութեան հետ ռեւէ բարեկամական յարաբերութիւն պահել»:

Երբ գիտնանք, որ Ֆին կառավարութեան հետ ամուր կապ հաստատած եւ զայն իր հրամանին ծառայեցնող օտար տիրակալութեան գլխաւոր նպատակն է խորհրդային Միութիւնը տապալել, Մուրթովի եզրակացութենէն կարելի է միայն տրամաբանական մէկ կէտի մը յանդիլ: Այն է՝ թէ չէ կարելի Ֆին կառավարութեան վրատահիլ, եւ թէ հորհ. Միութեան ժողովուրդներուն հետ Ֆինլանտայի ժողովուրդը միանաբար պէտք է լուծեն առկա խնդիրը: Մենք գիտենք մանաւանդ, որ ժողովուրդներու հանգստին համար խաղաղութիւնը անհրաժեշտ է, եւ խաղաղութեան համար ալ գլխաւոր պայմանը, հորհրդային Միութեան կատարեալ ապահովութիւնըն է:

Անշուշտ թշնամին չարամտօրէն, իսկ կարգ մը անկեղծ մարդիկ ալ դրութեան անտեղեակ, կը բացականչեն. — «Անգլիան ո՛ւր, Ֆինլանտան ո՛ւր, մէկը միւսին հետ ի՞նչ կապ ունի: Ֆին ժողովուրդն է, որ կը ջարդւի...»:

Այո, Ֆին ժողովուրդը կը ջարդւի: Բայց անոր ջարդարարը Հելսինքիի կառավարութիւնն է, ուր նստած են Ֆինլանտայի արիւնաբերու հողատէրերն ու դրամատէրերը, չնորհել Անգլիո՛:

Այժմ, տեսնենք, թե Անգլիան ու Ֆինլանդ-
տան (իմա այս երկիրներու աւագակ տէրերը)
իրարու հետ կապ ունե՞ն:

Մարդկային ազատագրութեան գլխաւոր
նահիւրաներէն եւ աշխատաւորութեան Մեծ
Առաջնորդը՝ Վլադիմիր Իլիչ Լենին, Խորհուրդ-
ներու Համա - Ռուսական Տնդ Բոնկրեսին առ-
ջեւ, Դեկտ. 21, 1920-ին ըսաւ .-

«Ձերչիլ (Անգլիո ներկա Ծովային Նախարա-
րը, որ այն ատեն ալ նոյն պաշտօնի վրա էր. Ա.
Պ. Ք.), որ Նիկոլա Ռոմանովի (Ռուսիո տիրա-
հռչակ ցարը. Ա. Պ. Ք.) քաղաքականութեան կը
հետեւի, կուզէ պատերազմիլ եւ արդէն ալ կը
պատերազմի, բացարձակապէս անտեսելով Փաք-
լամենքը: 1919-ին ան յախորտաց, որ Ռուսիո
դէմ 14 երկիրներ պիտի կազմակերպէ եւ փեք-
րակրատը Սեպտեմբերին, իսկ Մոսկվան Դեկտեմ-
բերին պիտի գրաւէ: Անշուշտ յախորտանքին
մէջ ան քիչ մը չափազանցած էր... Եւտոնիիչի
յառաջխաղացքի ժամանակ, երբ ան փեքրակրա-
տէն շատ հեռու չէր, Լոնտոնի Թայմզը, Անգլի-
ական ամենահարուստ քերթը, առաջնորդող
յօդւած մը հրատարակեց: Ես ինքն կարդացի
այս յօդւածը, որու մէջ ան կ'աղաչէր, կը հրա-
մայէր եւ կը պահանջէր Ֆինլանտայէն, որ օգնէ
Եւտոնիիչին: Ըսելով, թէ ամբողջ աշխարհին
աչքը իրեն (Ֆինլանտայի) վրա դարձած է, թէ
ինք պիտի փրկէ ազատութիւնը, քաղաքակրթու-

թիւնը ու կուլտուրան ամբողջ աշխարհի համար,
եւ թէ պէտք է քալէ պաշտօնակներու վրա: Անգ-
լիան էր, որ կը խօսէր Ֆինլանտային. Անգլիան,
որ Ֆինլանտան իր գրպանէն էր դրած...» (Լենինի
ամբողջական գործերը, հատոր 26, «Լենին Բրի-
տանիո մասին», էջ՝ 186, Անգլիերէն հրատա-
րակութիւն):

Լենինի շատ իրատեսօրէն պարզած այս կա-
ցութիւնը ճիշտ էր այն ժամանակ, եւ ճիշտ է
նաեւ այսօր: Այսինքն, 1919-ի Պալթիկեան կը-
ռիւններուն, ինչպէս նաեւ Խորհրդային Միութեան
վրա դրածւած բոլոր յարձակումներուն հետեւ
կանդնած էր Անգլիական եւ միջազգային դրամա-
տիրութիւնը, եւ «Ֆինլանտան Անգլիո գրպանին
մէջ» էր: Հիմա ալ, երբ Հեւթինքիի կառավա-
րութիւնը մերժեց Խորհրդային Միութեան բա-
րեկամական ձեռքը եւ պատերազմական զրգու-
թիւններու դիմեց անոր դէմ, զինք զրգուղն ու
իրեն հրամայողը Անգլիական ու միջազգային
տիրակալութիւնն էր: Պարապ տեղ չէր, որ մի-
ջազգային դրամատիրութիւնը գլխաւորող Անգ-
լիան կառուցանեց, կազմակերպեց եւ զինեց Ֆին-
լանտական ամբողջիւնները: Ինչպէ՞ս: Թո-
ղունք որ իրենք խօսին:

Անգլիո փարլամենթի անդամ, հարիւրապետ
Հերրի Կրինֆիլտը 1939 Յունիսին Լոնտոնի «Լեյ-
պըր» ամսագրին մէջ Անգլիական կառավարու-
թեան մասին խօսելով ըսաւ .-

«Այս կառավարութիւնը արդէն գաղտնի համաձայնութիւն ունի Էսքոնիայի եւ Ֆինլանտայի կառավարութեանց հետ, այդ երկիրներու օգակայանները գործածելու հորհրդային Միութեան դէմ կուող Անգլիական սաւառակներու համար... Կը կարծի թէ այս համաձայնութիւնը առնագն 10 տարիէ ի վեր գոյութիւն ունի»:

Ասոր վրա երբ աւելցնենք այն իրողութիւնը, թէ Հելսինքիի կառավարութիւնը, կառուցանեց օդակայաններ, որոնք կրնան բաւել Ֆինլանտայի ընդհանուր օդատորմիդին 84 անգամը մեծութեամբ օդատորմիդի, թէ այս կայանները չենւած են Անգլիական ու Գերմանական օդու-թեամբ, այն ժամանակ, երբ այդ երկիրներու կառավարութիւնները կը զործակցէին Խորհրդային Միութեան դէմ. թէ Անգլիան 1924-ին վերակազմակերպեց Ֆին բանակն ու հոգ տարաւ, որ մինչեւ վերջ զօրաւոր մնա. այլեւս, առանց կա'մ ղատողութիւնիս, եւ կա'մ ազնութիւնիս կորստնցներու, չենք կրնար կասկածիլ, թէ փոքրիկն Ֆինլանտան չէ, որ Խորհրդային Միութիւնը ունի իր դիմաց, այլ մարդկութեան պատուհաս եւ դրամատիրութեան դրուիւր կանգնող Անգլիական տիրակալութիւնը: Եւ երբ այս տիրակալութիւնը, յանձին Հելսինքիի ձերմակ Պահակայիններու կ'սկսի անմիջական սպառնալիք դառնալ Խորհրդային Միութեան, այն ժամանակ Խորհրդային կառավարութեան ոչ միայն իրաւունքն,

այլ եւ պարտականութիւնն էր յառաջ քայել ու պաշտպանել իր ժողովուրդներուն հայրենիքն ու մարդկութեան յոյսը եղող Խորհրդային երկիրը: Եւ այդ սրբազան պարտականութիւնն է, որ կը կատարէ Խորհրդային կառավարութիւնը Կարմիր Բանակը չարժման մէջ դնելով եւ Ֆին աշխատաւորութեան օգնելով, որ Ֆինլանտայի ժողովուրդական Կառավարութիւնը հիմնէ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՅԵՏԱԴԻՄՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Այսօր Ֆինլանտական հողին վրա՝ Կարմիր Բանակի եւ Ֆինլանտայի ժողովրդական Բանակի ղեկավարական գործողութիւնները ուրիշ բան չեն, եթէ ոչ յառաջդիմութեան գրոհը յետադիմութեան հորդաններու դէմ: Եւ այս գրոհի նպատակն էր նոր ու իրապէս մարդասէր քաղաքակրթութեան փայլող աստղը բարձր պահել, Խորհրդային Միութիւնը պաշտպանել:

Ճշմարիտ ու անկեղծ յառաջդիմականն եւ քաջ ու ազնիւ ազատականն առանց տատամսումի կընդունի այս այսպէս ու թշնամի յերիւրանքին, սուտին եւ գրգռութեանց առջեւ տեղի չի տար:

Դրամատիրական երկիրներու դռնհկացած ժողովրդովն եւ ծախւած մտաւորականութեան հակադդող հազարաւոր, միլիոնաւոր ազնիւ մարդիկ կան, որոնք չառ լաւ դիտեն, թէ Խորհրդա-

յին Միութեան Ֆին յետադիմականները մաքրա-
դործելու քայլը «բարբարոս արշաւանք» է: Այդ
քայլը՝ միջազգային դերամատիւրութեան կողմէ
Խորհրդային երկրի դռան առաջ յատկապէս կազ-
մակերպւած, Մանրհայրական ոճրագործ գայ-
լերու վոհմակը բնաջնջելու, եւ այդ ընկելով Խոր-
հրդային Միութիւնը պաշտպանելու քայլ է:
Անոնք զիտեն նաեւ, թէ Խորհրդային Միութեան
քայլերուն ուղղութիւն տուող սոցիալիստական
հասարակարգի բնոյթէն, միաժամանակ կը բղխի
Ֆին ժողովրդի իրական ազատագրութիւնը:

Այս միլիոնաւոր աշնիւ ու անկեղծ մարդիկ
լոնկեան կը պայքարին յառաջդիմութեան յաղ-
թանակին համար: Սակայն անոնց չարքին կան
նաեւ հաղարաւոր անվախներ, որոնք իբր ճըշ-
մարտութեան դրօշակակիրները, կարհամարհեն
բոլոր վտանգներն ու կարտայայտին, որպէսզի
իրենց սիրած մարդիկն ու մարդկութիւնը լու-
սաբանին, ծուղակ չիյնան, չփոթութեան չմատ-
նելին, անդիտակցաբար թշնամիի դործիք չդառ-
նան: Անոնք իսկական մարդասէրներ են, իսկա-
կան մարդիկ:

Այս կարգէն կը դասւին պայքարի յառաջա-
պահ ջոկատի կողքին կեցած անկեղծ ազատա-
կանները, որոնք չվարանեցան Ֆինլանտական
խնդրին բուն անուը տալ:

Լոնտոնի Քենթըրպըրիի աւագ երէցը, Անգ-
լիական Եկեղեցւոյ գլխաւոր առաջնորդներէն մին,

մարդկութեան արք - զաւաղերներու գլուխը
եղող, Անգլիոյ Վարչապետ Նեվիլ Չեմպլըրէյնի
հակա-Սովետական գրգռութիւններուն պատաս-
խանելով, ըսաւ Դեկտեմբեր 2, 1939-ին:

«Մեր կողմէ իմաստութիւն եւ ազնուքիւն
կըլլար, եթէ մենք մղէինք Ֆինլանտան, որ ըն-
դառաջէր Ռուսիոյ առաջարկին եւ անոր ճարտա-
բարեստին մէկ քառորդին սիրտը եղող հողամա-
սէն (Լենինկրատ Ա. Պ. Ք.) մինակ 20 միլիոն հե-
ռու գտնուող հրետանին տեղափոխէր: Ես դառ-
նապէս կ'ողբամ այս կացութիւնը, որու, ինչպէս
նաեւ պատերազմի առաջը կարելի էր առնել,
եթէ մենք Ռուսիոյ բարեկամութիւնը անգոսնած
չըլլայինք եւ Ազգերու Լիկան յաջողութիւն մը
դարձնելու անոր ջանքերը ի դերեւ չհանէինք»:

Քենթըրպըրիի Աւագ Երէցը, իր այս յայ-
տարարութեամբ ոչ միայն կ'արգարացնէ Խոր-
հրդային Միութեան ինքնապաշտպանութեան
քայլը, այլ արգակիսի կացութեան մը ստեղծե-
լուն եւ նոյնիսկ ներկա պատերազմին պատաս-
խանատու կը բռնէ Անգլիան: Եւ ան ճշմարիտ է:

Իսկ Հ. ձ. Վելս, Անգլիացի նշանաւոր գրա-
դէտը, այս գիծը աւելի զարգացնելով, մէջտեղ
կը դնէ Եւրոպայի արեւմտեան երկիրներու դա-
ւադրութիւն մը, որու դէմ Խորհրդային Միու-
թիւնը ստիպւած է պաշտպանողական քայլեր
առնել: Ան կ'ըսէ. —

«Խորհրդային կառավարութեան առած, ա-

պահովութիւնը երաշխաւորող արգելական միջոցներու մասին տակաւին շատ բան կա ըսելիք: Ռուսիան իրաւացիօրէն կը վախճար միացեալ արեւմտեան յարձակումէ մը: Մենք տարիներով փափագեցանք, որ Գերմանիան ըլլա այդ յարձակման յառաջապահ ջոկատը: Շատ մը ազդեցիկ մարդիկ տակաւին կը փափագին աւտը եւ կը գործեն այդ ուղղութեամբ: Ռուսիան գիտէ այս բանը»:

Այս խօսքերուն ճշմարտութիւնը փաստել ջանալու կարիք չկա: Վերջին քառորդ դարու քաղաքական պատմութիւնը այդ ճշմարտութեան կենդանի վկան է: Ինչ որ յատկանշական է այժմ, այն է, որ Հ. Ճ. Վելս այս յայտարարութիւնը ըրած է Ֆինլանտական խնդրի կապակցութեամբ: Այսպէս կը տեղեկացնէ Ֆիլիփ Պոլսովը՝ Ամերիկեան թղթակից մը Լոնտոնէն Դեկտեմբեր 2, 1939-ին:

Այս կը նշանակէ, որ Ֆին ճերմակ Բանակայինները մաս կը կազմեն Խորհրդային Միութեան վրա «միացեալ արեւմտեան յարձակում»ի դաւադրութեան: «Եւ Ռուսիան այս գիտէ»:

Ռուսիան ոչ միայն այդ գիտէ, այլ գիտէ նաեւ ոեւէ դաւադրութիւն իր կոճղին մէջ փրճացնել: Եւ այսօր Ֆինլանտայի հողին վրա, մարդկութեան համար փրկարար այդ դործողութիւններէն մէկն է, որ տեղի կունենա:

Խորհրդային Միութիւնը իր 22 տարւա կարճ

կեանքին մէջ կարգ մը այսպիսի դաւադրութիւններ – ներսէն թէ դուրսէն – յաջող կերպով ճշդմամբ, արմատախիլ ըրած է, եւ կասկած չկա, որ այս վերջին դաւադրութիւնն ալ պիտի արժանանա նախորդներու բախտին: Խորհրդային Միութեան ամեն մէկ յաղթանակը, սակայն, միջազգային դրամատիքութեան համար, դէպի գերեզման քայլ մը կը նշանակէ: Ահա թէ ինչու այս փոած հասարակարգի տէրերն ու պաշտպանները, իրենց բոլոր ուժերը շարժման դրած են «Ֆինլանտան փրկելու» համար, յանուն «դեմոկրատի»:

Անգլիական «Թէր թրիպլին» աղբեցիկ շաբաթաթերթի խմբագիրը, Սըր Սթեֆըրտ Գրեփս, լակոնիկ վերպով եւ շատ լաւ կը բացատրէ, երբ կը գրէ, ի միջի այլոց. –

«Այժմ, բնականաբար, Ռուսիո բոլոր քրքրամիները կը խօսին Ֆինլանտական դեմոկրատիկ նիւրապահման մասին, ոչ անոր համար, որ դեմոկրատիկ կը սիրեն, այլ անոր համար, որ Ռուսիան կատեն»:

Անշուշտ կատեն, եւ բնականօրէն, որովհետեւ այսօրու Ռուսիո (Խորհ. Միութեան) գոյութիւնը, իր թշնամիներուն, միջազգային դրամատիքութեան մասը կը հեղէ: Անոր համար է, որ ժողովուրդներու այս ստոր տղրուկները, ամեն կողմէն օգնութեան կը փութան իրենց Ֆին հորդաններուն, Մաներհայմի ոճրագործ ճերմակ

պահակայիններուն:

Ֆաշիստ Իտալիան, որու ձեռքին վրա, Եթովպիո, Սպանիո եւ Ալպանիո ժողովուրդներու արիւնը տակաւին թարմ է, անմիջապէս սաւառնակ կը հասցնէ Ֆին յետադիմականներուն, օգտւուններու հետ մէկտեղ: Անդլիան 20 սաւառնակ կը դրկէ եւ Շվեդիոն կը հրահանգէ, որ ամեն միջոցներով օգնէ Հելսինքիի կառավարութեան, եւ ինք յանձն կ'առնէ վերջը վճարել ծախքը: Ամերիկան, որ իբր թէ խորհրդային Միութեան բարեկամ է, եւ Եւրոպայի գործերուն միջամուխ ըլլալով այս երկիրն ալ պատերազմի մէջ չ'մխրձելու նպատակով ոչ-միջամտողական օրէնք անցուց, իր Նախագահի միջոցով անմիջապէս տասը միլիոն տոլար տուաւ Ֆին ոճրագործներուն եւ իր իսկ պաշտպանութեան համար շինել տւած 44 սաւառնակները Հելսինքիին տրամադրեց: Եւ բոլոր ծաղրանքներուն ծաղրանքը, Աղբերու Լիկա կոչուող խրուիլակը կեանքի եկաւ եւ եռուղբային աշխատանքի մը մէջ է Ֆին ճերմակ պահակայինները արագ ու առատ զինելու համար, նպատակ ունենալով խորհրդային Միութեան դէմ գործածելու մտօք սպառազինւած Ֆինլանտան՝ դրամատիրութեան ձեռքէն չհանել:

Միւս կողմէն, սակայն, հսկա Կարմիր Բանակը կամաց, կամաց կը յառաջանա, Ֆինլանտայի ժողովրդական Կառավարութեան համար հողեր ու յաղթանակներ ապահովելով: Եւ այս

յառաջացումը պիտի չգաղբի մինչեւ որ, Ֆին ժողովրդի զաւաճաններն ու սպաննիչները վերջնականապէս չփճացւին, եւ խորհրդային Միութեան պաշտպանութիւնը չապահովւի համաշխարհային յետադիմութեան դէմ:

Խորհրդային Միութիւնը պաշտպանելու եւ խաղաղութիւն ապահովելու այս քայլը, սակայն, մարդկութեան յիսկում թշնամիները, ամեն դոյնի մարդիկ ու կառավարութիւններ, միջազգային դրամատիրութեան առաջնորդութեամբ, ակասանալիարհին չեփոքել, որպէս «խեղճ ու փոքրիկ Ֆինլանտան գրաւելու արշաւանք», որպէս «Ֆին ժողովրդի քառորդ զարու գեմոկրատիի ու անոր ազգային իրաւունքներու դէմ բռնատիրական ոտնձգութիւն»:

Տեսնենք, ինչ բանի կը նմանէր «Ֆին ժողովրդի գեմոկրատին ու ազգային իրաւունքը»:

Ճիշտ է, որ խորհրդային Միութիւնը արշաւեց Ֆին ժողովրդի անկախութեան դէմ, երբ քալեց Ֆինլանտայի վրա:

Մարքիմ Էնտրարսն Նեքստ, Տանիմարքացի մեծ դրագէտը, զոր կարելի է անւանել «Սկանտինավիայի Մաքսիմ Կորբին», Նոյ. 18, 1939-ին Քոփենհագէն ի միջի այլոց գրեց. —

«Իրողութիւնն այն է, որ ներկա Ֆինլանտան ատաղձի եւ անտառի պարունկերու եւ ուրիշ տեղ իրենց նմանը հազիւ գտնուող ագնականներու հողամասն է: Ֆին ժողովուրդը, որ խորհրդա-

յիւն Միութեան մէջ պոլշեփիզմի յաղթանակէն
յետո, Լեւինի շնորհիւ իր ազատութեան տիրա-
ցած էր, երբեք չի կրցաւ վայելել այդ ազատու-
թիւնը: Ան այնքան չարաչար կերպով խռշտան-
գրւած է երկրի տէրերուն կողմէ, որ այսօր հա-
զիւ քէ կարելի է իբրեւ ժողովուրդ փանչնալ
զինք:

«Այս աւելի քան կիսափաշխտական կառա-
վարութիւնը (Հէւսինքի մէջ), Արեւելիի դէմ
երկիրը պաշտպանողի դիրքին մէջ դրաւ ինքզինքը
Բմահանօրէն, երբ միւս կողմէն Սկանտինավե-
ան սահմանի պաշտպանութիւնը անհրաժեշտ
չէր տեսներ: Միեւնոյն ժամանակ խորհրդային
Միութեան դէմ այդպիսի յոխորտալի ընթացք
մը բռնեց, որն եթէ ուրիշ մեծ երկրի մը հան-
դէպ բռնած ըլլար, իրեն համար ազէտաւոր հե-
տեւանքներ պիտի ունենար»:

Պէտք է շեշտել մանաւանդ, որ այս պարուն-
ներու քաղաքական գլխաւոր գրադումը եղած է
Սովետներու դէմ գրգռութիւն յառաջ բերել:

Այս գրգռութիւնները արմատախիլ ընելու
նպատակով պէտք եղած քայլն առնելը, արդեօք
Ֆին ժողովրդի անկախութիւնը խեղդելու համար
արշաւաւնք է:

Վ. Մ. Մոլոթով, որ ընդունակ է խօսելու
միջազգային տիրակալներուն անոնց հասկցած
միակ լեզուով, այս հարցումին պատասխանը ըս-

տառիչ կերպով տաւ, Նոյեմբեր 30, 1939-ին,
Էրբ ըսաւ.—

Ուրիշներ (գրամատիրութիւնը պաշտպանող
կամ անոր ծառայութեան մտած բոլոր թերթե-
րուն ու անհատներուն կ'ակնարկէ, Ա. Պ. Ք.)
կը պնդեն քէ մեր առած քայլերը ուղղւած են
Ֆինլանտայի անկախութեան դէմ. եւ կամ անոր
ներքին ու արտաքին գործերուն խառնելու նպա-
տակ ունին: Ասոնք հաւասարապէս չարամտո-
րէն հնարած աւտ գրպարտութիւններ են»:

Թշնամին լաւ գիտէ Մոլոթովի խօսքերուն
ճշմարտութիւնը, բայց եւ այնպէս անոր շահը կը
պահանջէ, որ ան այսպէս ընելով ջուրը պղտորէ,
ժողովուրդները չփութեան մատնէ:

Կան նաեւ ուրիշ անտեղեակ եւ կամ թշնամիի
գրգռութեան զոհ գացած մարդիկ, որոնք շա-
րած կը հարցնեն.— «Սակայն ի՞նչ կը նշանակէ
Կարմիր Բանակի Ֆինլանտայի հողին վրա յար-
ձակիլը: Որո՞ւ դէմ է, որ կը քալէ այս ձեր ազա-
տարար կոչած բանակը»:

Տրւած պայմաններու տակ Կարմիր Բանակի
Ֆինլանտական հողին վրա յարձակիլը կը նշա-
նակէ Ֆին ժողովրդի ազատագրումը զինք կեղե-
քողներու ու տիրակալական պատերազմի զոհ
գարձողներու ձեռքէն: Եւ այդ ազատարար
բանակը Ֆին ժողովրդի վրա չէ որ կը քալէ, այլ
գրամատիրութեան արինարբու ծառաներու՝ Գա
յանտերներու, Ռիթներու, էրքոներու, Թա-

ներներու, Մաներհայմներու վրա: Որովհետեւ մինչեւ, որ Ֆին ժողովրդի արեամբ սնած ու մեծցած մարդակեր այս քիւրը չի ոչնչանա, այդ ժողովրդին աղատադրութիւն, անկասութիւն ու հանդիստ չկա՝ ոչ ալ Խորհրդային Միութեան, մանաւանդ Լեւինկրատի պաշտպանութեան ապահովութիւն կա:

ՖԻՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ԴԱԽԱՃԱՆՆԵՐԸ

Սակայն, որո՞նք են այս մարդիկը, — աւելի ճիշտը այս մարդակերպ զազանները — որոնց դոյութիւնը վնասակար է մարդկային երջանկութեան որբան Խորհրդային Միութեան, եւ արդեւ Ֆին ժողովրդի աղատադրութեան:

Այս մարդիկ, Հելսինքիի կառավարութիւնը — աւելի ճիշտ ոճրապարտութիւնը — գլխաւորող Ֆիներ են, որոնք ժողովրդական ասացածքով «ճին»ի (դեւ) պաշտօն վը կատարեն: Ասոնք միջադային դրամաւորութեան ծրագիրներուն բնթացք տուող եւ Ֆին պարոններու ամարդի իշխանութիւնը յաւերժացնել ջանացող գործակատարներ են, որոնք միայն կը սոսկան Խորհրդային Միութենէն ու կազմակերպած աշխատաւորութենէն:

Ծանօթանանք անոնցմէ գոնէ վեց գլխաւորներուն:

1. — ԶԱՐԴԱՐԱՐ ՄԱՆԵՐՀԱՅՄ

Քարլ Կիւսքալ Էմիլ Մաներհայմ, նախ Ֆին չէ, Շվեդական ծնունդ ունեցող նախկին ցարական սպա մըն է, որ յեղափոխութեան ժամանակ ապաստանեցաւ Ֆինլանտա եւ հոն Ֆին հողատէրերու ու ազնւականներու, ինչպէս նաեւ միջադային տիրակալներու օգնութեամբ, Ռուս ձերմակ Պահակայիններու կողքին, կազմակերպեց Ֆին ձերմակ Պահակայինները՝ միակ նպատակ ունենալով պոլշէվիզմի դէմ ցմահ կռիւլը: Ըստ Նիւ Եորքի Ֆին դադութի կարգ մը անդամներու վկայութեան, երբ Մաներհայմ ձերմակներուն հետ առաջին անգամ եկաւ Ֆինլանտա, նոյնիսկ Ֆին լեզուն չէր զիտեր, բացի «Ջարդեցէք»էն, ու անոր համար ալ Ֆին աշխատաւորութիւնը զինք անւանակոչած էր «մտադործ Մաներհայմ»: «Նոյնիսկ Ֆին երեխաները կատեն զինք», կըսեն անոնք:

Արդէն կարելի՞ է տարբեր բան սպասել մէկէ մը, որու դերդաստանը, հաւատարմութեամբ հարիւր տարի ծառայութիւն մատուցած է 160 միլիոննոց ժողովրդի մը արիւնը դարերով ծծած Ռոմանովեան ցարերու հարստութեան, եւ այդ հարստութեան (թաղաւորութեան) ամեն մէկ ոճիրին մօտէն գործակից եղած է: Անչուտ ո՛չ:

Եւ ինք, ներկա՝ Սպարապետ Պարոն Քարլ Կիւսթալ Էմիլ Մաներհայմ, երբ տակաւին երիտասարդ էր, ցարական Ռուսիո մէջ հեծելա-

զօրաց սպայի շքեղ դպրոցն է յաճախած: Նիքոլայ ցարին զահակալութեան արարողութիւնը կատարւած ժամանակ, ան մէկն էր այդ երկու մեծադոյն պատիւի արժանացող սպաներէն, որոնք ցարին կրնկերակցին եւ զայն կառաջնորդեն դէպի սեղան:

Ռուս - ճափոնական պատերազմի առեւ, 1904-ին, Մաներհայմ ցարական սպա մըն էր: Իսկ նախորդ տիրակալական պատերազմի ժամանակ, 1914-ին, ցարական Զօրավար մը: 1918-ին սակայն, երբ Լենին ու Սթալին Ռուս ժողովուրդը կը պսակեն Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան յաղթանակներով ու Ֆին ժողովուրդը կառաջնորդեն դէպի ազատութիւն, Մաներհայմ իրազէս անցաւ ջարդարարութեան մեծաքանակ չափով, եւ արժանացաւ «Մսադործ Մաներհայմ» իրեն մինակ վայել տիտղոսին: Այն ժամանակ էր, որ ան Գերմանիո վերջին կայսեր Վիլհելմ Բ-ի եւ Անգլիո ու Ֆրանսայի օգնութեամբ, իսկական անկախ ու ազատ Ֆինլանտայի ժողովրդական կառավարութիւնը տապալեց եւ սկսաւ իր ահռելի ջարդը: Եթէ բաղդատութեան համար մեր բազմահմուտ բարեկամն ու «Լրաբեր»ի աշխատակից Պարչէմանին հարց տայինք, ան պիտի ըսէր, որ Մաներհայմի քով Սուլթան Համիտ հրեշտակ էր:

Միջազգային զրամատիրութեան այս հոգեհատորին եղիւի պատկերը, իր ամբողջ ոճիրով

ու եղեռնադործութեամբ, կարելի է տեսնել, երբոյնիսկ կարգանք «Էստլիեյթըտ Փրես»ի մէկ անկառար ծանօթացումը «Նիւարք Նիւզ»ի Նոյ. 30. 1939-ի թւին մէջ:

Ըստ այս թերթին, Մաներհայմ 1918-ին, 12,000-նոց Գերմանական բանակով մը յարձակեցաւ Ֆինլանտայի ժողովրդական կառավարութեան վրա: Այս թերթը կըսէր նաեւ, թէ՝ «Ըստ Բրիտանական համայնադիտարանի (Անտիկլոփեթիա Պրիթանիքա) Մաներհայմ եւ իր հակայեղափոխական ճերմակ սպահային զօրքը զվստեցին աւելի քան 15,000 այր, կին ու երեխա»:

Տակաւին այս չէ ամենքը: Երբ Խորհրդային Միութեան ռիսերիմ թշնամի Մաներհայմի վեհացը գաւաթ պարպող Հանրապետական կուսակցութեան մէկ օրկանը այսքանը կը խոստովանի, կարելի է երեւակայել, թէ դեռ ինչպիսի ոճիրներ կը ծանրանան Մաներհայմի եւ անոր ոյժաւոր տիրակալական կառավարութեանց վրա:

Հոս կարժէ չմոռնալ, որ վերոյիշեալ գրութիւնը «Էստլիեյթըտ Փրես»ի կողմէ զրկւած է բոլոր թերթերուն, բայց, Նիւ Եորքի թերթերը, իօսք մէկ ըրած, խափանած էին: Եւ ինչպէս չխափանէին, երբ դիչեր ցորեկ այս ոճրադործին գովաբանութիւնը կընեն ժողովուրդին. այս հրէջը կը ներկայացնեն որպէս Ֆինլանտայի «ապատարար»ը, մէկը, որ «Կոմունիստ բարբառութեան հորդաններուն դէմ արիաբար կը

կուրի, պաշտպանելու համար աշխարհի դեմոկրատին»:

Անշուշտ չէին կրնար խոստովանել թէ այդ «դեմոկրատին պաշտպանող արին», «Ֆին ժողովուրդի աղատարարը» հրէշային երկչոտ ջարդարար մըն է: Բայց տէգը պարկին մէջ չի մտներ:

Այժմ ետ երթանք քսան տարի մը եւ Մաներհայմի մասին «էստիլեյթըտ Փրես»ի տաած ծանօթութեան լրացուցիչ մասը տեսնենք:

1919 Յունիս 25-ին, Սթուարթ Չես, հանրածանօթ զբողը, «Նիւ Ռիփըպլիք» հանդէսի խմբագրին նամակով մը կը գրէ Վաշինկթընէն: «Տիար,

Համաձայնական կառավարութիւնները մերժեցին Ռուսիո հորհրդային կառավարութիւնը նանչնալ, որովհետեւ, ինչպէս իրենք կըսեն.—

1. հորհրդային կառավարութիւնը Գերմանաւեր է, կամ էր:

2. հորհրդային կառավարութիւնը հիմնաւ է տեռորի վրա:

3. հորհրդային կառավարութիւնը հակադեմոկրատական է եւ չի ներկայացներ Ռուսիո ժողովուրդը:

Միւս կողմէն համաձայնական կառավարութիւնները, վաղուց արդէն նանչցած են Ֆինլանտայի ներկա ներմակ պահակային կառավարութիւնը, որ կը գտնուի Զօրավար Մաներհայմի

դիկտատուրութեան տակ, հակառակ՝

1. Որ Գերման գործերը օգնեցին ներմակ պահակայիններուն Ֆինլանտայի սոցիալիստ հանրապետութիւնը ճգմելու գործին մէջ, եւ որ Զօրավար Մաներհայմ համակրութեան եւ գնահատման կրկնակ հեռագրեր ուղարկեց Կայսեր: Միւս կողմէն հորհրդային կառավարութիւնը Ռուս գործին մէջ տարած իր պրոպագանդայով կը նստացներ Գերման կառավարութիւնը: Ֆին կառավարութիւնը անսահմանօրէն աւելի Գերմանաւեր էր, քան Ռուս կառավարութիւնը:

2. Որ Ֆինլանտայի ներկա կառավարութիւնը իշխանութեան գլուխ անցած ժամանակ, մի քանի օրան մէջ կատարեալ պաղարիւնութեամբ Սոցիալիստ հանրապետութեան անգամներէն 16,700 հոգի ջարդեց, եւ 70,000 հոգի ալ սովամահութեան կայաններուն մէջ բանտարկեց: Միւս կողմէն Ռուսիո մէջ մէկ տարւա շրջանին ընդհանուր մահապատիժներու քիւր պաշտօնապէս յայտարարեցաւ, որ 3,800 հոգի էր: Ատոնց մէջ կային շատ մը կաշառակեր պաշտօնեաներ եւ հակա-յեղափոխականներ: Ֆին կառավարութիւնը անսահմանօրէն աւելի տեռորիստ էր, քան Ռուս կառավարութիւնը:

3. Որ 90,000-ի մօտ սոցիալիստներ սպաննելէն եւ բանտարկելէն, ինչպէս նաեւ 50,000-ի չափ ալ սահմանէն անդին Ռուսիա բռնել վերջ (եւ Ֆինլանտա պգտիկ երկիր մըն է մինակ 400,

000 բնորոշ բնակչությամբ) ֆինլանդացի ներմակ պահակային կառավարութիւնը բնորոշիւն նշանակեց, վստահ ըլլալով, որ բնորոշիւնը պիտի շահի: Հակառակ բոլոր նախագգուշութիւններուն, Սոցիալիստ մեծամասնութիւն մը բնութեամբ էր. սակայն, Զօրավար Մաներհայմ, վլատիվոսքոֆի բնորոշեմէն վերջ համաձայնականներու բրածին նման, անոնցմէ մէկ հոգի մ'իսկ չ'ազգեց, որ փարլամենթի մէջ աքոռ գրաւէ: Միւս կողմէն հարեքային կառավարութիւնը փէագրկեց միայն անոնք, որոնք ապրուստի համար գործ մը չէին ըներ: Ֆին կառավարութիւնը նկատելի չափով աւելի քիչ դեմոկրատիկ էր քան Ռուս կառավարութիւնը:

Կարելի է նոյն բանը ըսել «դեմոկրատի»ի եւ «նոր կարգ»ի միւս ըմբիշի, Օմցիի Ծովակալ Քոլչակի մասին, զոր համաձայնականները պաշտպանեցին, պարեմաւորեցին ու զինեցին, եւ այժմ ալ զինք պաշտօնապէս քանչնալու կէտին եկան:

Այսպէս ամեն մէկ պատմառաքանութիւն, որ համաձայնականները մէջ կը բերեն Սովետները չի քանչնալու համար, կարելի է աւելի նիշտ եւ ազդու կերպով գործածել Մաներհայմի եւ Քոլչակի դէմ: Հակառակ ասոր, վերջինները քանչցեցան, իսկ սովամահ Ռուսիո շուրջ արգիլակ (պլաքեյտ) մը քաշեցաւ:»

Սթուարթ Զեսի նամակը ամբողջութեամբ

տիեզ ցուցնելու համար, թէ ինչպէս Մաներհայմ Ֆին ժողովուրդը ջարդեց, բանտակեց եւ անոր դեմոկրատիկ իրաւունքը բիրտօրէն բռնաբարեց, իրեն օգնական ունենալով համաձայնական տէրութիւնները: Եւ ինչո՞ւ պիտի չ'օգնէին: Համաձայնականները, որոնք պատերազմէն դուրս եկած տիրակալներ էին, մէկ նպատակ կը հետապնդէին, այն է՝ Խորհրդային Միութիւնը տապալել: Անոնց համար լաւ գործիք էր Մաներհայմը: Մաներհայմ հաւատարիմ շան նըման, գրամատիրութեան ծրագիրներուն գործադրման կը ջանար:

1919-ի դարնան, ան իր Ֆին ճերմակ պահակայիններով ու Անգլիո եւ Ֆրանսայի աջակցութեամբ, յարձակեցաւ Խորհրդային Միութեան վրա: 1919-ի աշնան Մաներհայմ Զօրավար եւտենիչի օգնութեան հասաւ Սովետներու դէմ, եւ հրապարակաւ պահանջեց, որ Ֆինլանդական դօրքը քալէ Փեթրոկրատի (Լենինկրատ) վրա ու «Ինճերմենկետեան» (Լենինկրատ իր ամբողջ շրջանով) կցւի Ֆինլանդային:

1921 - 22-ին Մաներհայմ Անգլիո օգնութեամբ յարձակեցաւ Սովետ Քարելիայի վրա եւ չարաչար պարտեցաւ:

Զօրավար Քարլ Մաներհայմ, ջարդարարներու այս պետը, ճերմակ պահակայիններու տողանցքի մը ժամանակ, սուրը պատեանէն քաշեց ու երգում ըրաւ, թէ մինչեւ որ Լենինկրատը

Հ'դրաւէ՝ սուրը պատեանը պիտի չզննէ, եւ մի-
ջադգային դրամատէրները ծափահարեցին զինք:

Մաներհայմը խեղդեց Ֆին ժողովրդի ազա-
տութիւնը, բայց խորհրդային Միութեան վրա
կատարած անոր բոլոր արշաւանքները չարաչար
պարտեցան: Սակայն, կ'երեւի հաւատարիմ իր
ոճրային երդումին, ան այսօր ալ իր սուրն է
մերկացուցած, ու միջադգային տիրակալներու
օգնութեամբ, եւ Հելսինքիի դօրքին իրը զլխա-
ւոր հրամանատարը, անյաղթ ջրաղացի զէմ ան-
դամ մը եւս կը փորձէ իր թիթեղեա սուրը, աւլըն
կալելով, թէ իր տէրերուն օգնութիւնը զինք
կանդուն կրնա պահել:

2. — ԳՈՒՐԳ ՎԱԼԵՆԻՈՒՍ

Քուրդ Վալենիուսի յանձնած է այժմ՝ Հիւ-
սիսային Ֆինլանտայի Ճերմակ Պահակայիններու
հրամանատարութիւնը: Ան Ֆինլանտայի «Լա-
փուս» ֆաշիստ կազմակերպութեան ընդհանուր
քարտուղարն էր, եւ Ֆին բանակի սպայակոչոյի
պետը: Ինքն էր, որ տակաւին մի քանի տարի
առաջ կը պատրասուէր, Անգլիոյ եւ Պալթիկեան
Միւս կառավարութեանց աշակցութեամբ ար-
շաւել խորհրդային Միութեան վրա:

Ըստ Արք Հիլմի բացատրութեան, Վալենի-
ուսի գլխաւորած «Լափուս» ֆաշիստները, Ֆին-
լանտի անտառի պարոններուն, հարուստ դիւ-
ղացիներուն եւ պանքերներուն ծառայութեան մէջ

եղող աւաղակներ էին, որոնք կ'այրէին, կը
սպաննէին եւ կ'արեւանդէին:

Վալենիուսի եւ իր մարդկանց 1930-ի մէջ
ըրածներու մասին «Լիթերերի Տայճեսթ»-ի Մարտ
12, 1932 թւին մէջ գրաւած է. —

«Վալենիուսի եւ Քոչուլայի հետեւորդները
աւեր ու սարսափ տարածեցին Ֆինլանտայի այլ
եւ այլ մասերուն մէջ...: Տակաւին Փետրվարի
սկիզբները, «Լոնտոն Տեյլի Հերըլտ»-ի Հելսինկ-
ֆորսի քաղաքիցը իմացուց, որ Լափուսկան հե-
րոսակները ապստակեցին երկիրը, տուներ այ-
րելով, Սոցիալիստական դասախօսութիւններ
խանգարելով եւ արհեստակցական միութեանց
դեկավարներու կեանքին սպառնալով: Այնքան
արագ եւ յանկարծակի կը յարձակին, տուներու
եւ սրահներու վրա, որ, կըսէ այս տեղեկատուն,
օգնութիւն հասնելէ առաջ, անոնք ժողովները
կը ցրեն, շէնքը կրակի կուտան եւ կ'անյայ-
տանան»:

Եւ այս աւաղակ Գուրդ Վալենիուսն է, որ
տակաւին մի քանի օր առաջ Ամերիկացիներէն
զէնք կը խնդրէր «քաղաքակրթութիւնը փրկելու
համար»:

«Քիչ մնաց, որ Վալենիուս ֆաշիստական
դիկտատորութիւն հաստատէր այն ժամանակ,
(1930-ին), կըսէր «Նիւ Եորք Թայմզ»-ին Հել-
սինկֆորսէն (Հելսինքի) եկած հեռագիրը, նը-
պատակ ունենալով միջազգային արշաւանք մը

առաջնորդել Խորհրդային Միութեան վրա»։ Ան չի կրցաւ գիկտատոր ըլլալ, որովհետեւ Մաներճայմ չ'ձգեց։ Մաներճայմի 125,000-նոց քաղաքային պահակախումբը, 1930-ի առաջին կիսուն, աշխատաւորութիւնը կը ճնշէր, երբ Վալենիուսի աւազակները կ'այրէին, կ'սպաննէին եւ կ'աքորէին չափ մը աշխատաւորական առաջնորդներ, մէջն ըլլալով Աշխատաւորական Դաշնակցութեան նախագահը Հեֆֆան։

Մաներճայմ Վալենիուսի ուժերը դործածեց, Վարչապետ Քալեոյի գահլիճը վար առնելու, Տայեթը (ժարլամենթ) ցրելու եւ անոր անդամ 25 կոմունիստները ձերբակալելու համար, բայց չ'ձգեց, որ Վալենիուս կառավարական ուժ մը դառնա։ Անոր տեղ Մաներճայմը, Սվինհամֆ-վուտի Վարչապետութեամբ, խոն կառավարութեան մը ուժ տուաւ, որ նոյնպէս Փաշխտական էր իր էութեամբ։

Անգլիական «Լեյպըր Մընթլի»-ն Օգոստոս 1930-ի համարին մէջ կրտէ։—

«Այս յետադիմական կառավարութիւնը քէն դեմոկրատիկ ձեւը պահած էր, սակայն, փաշխտական դիկտատորութեան համահասար էր»։

Կրկին, սակայն, աւազակ Վալենիուս զոհ չէր։ Ան մտադրած էր Խորհրդային Միութեան դէմ արշաւանք մը կազմակերպել, եւ առաջնորդելով այդ արշաւանքը Փաշխտ գիկտատոր մը դառնալ։ Ան՝ Ֆինլանտայի նախագահ Տոբթ.

Սթոլպըրկն ու անոր կիներ առեւանգեց ու Հոկտ. 23-ին ձերբակալեցաւ, բայց չ'մնաց բանտ։ Այն ժամանակ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի թղթակիցը հեռագրեց Հելսինկիֆորսէն.—

«Զօրավար Վալենիուս վերջերս մի քանի քամբորդութիւններ քրաւ դէպի Լեհաստան եւ Պալքիկեան երկիրներ, նպատակ ունենալով կազմել, միացեալ նակատ մը, որ Ֆինլանտայի մէջ զինուորական փաշխտ դիկտատորութիւն մը հաստատելէն վերջ, պիտի գործածէր Ռուսիո դէմ զինուորական գործողութիւններ կատարելու համար»։

Երեք օր վերջ, Հոկտ. 26, 1930-ին, «Նիւ Եորք Թայմզ»ի մարզը կրկին կը հեռագրէ.—

«Ռատիկանութիւնը այժմ կատարելապէս գիտէ, քէ Զօրավար Վալենիուս, Պալքիկեան երկիրներու զինուորականներուն հետ այլանդակ համաձայնութեան մը եկած է, ըստ որու, հասարակաց զինուորական դիկտատորութիւն մը պիտի հիմնուի՝ նպատակ ունենալով միասնականօրէն Ռուսիո դէմ պատերազմ յայտարարել։ Ըստ ռատիկանութեան տեղեկատուութեան, Ֆինլանտայի մէջ մօտ 100 հզգի կա, որ լուր ունի այս անհեթեթ եւ վտանգաւոր ծրագրի մասին։ Արտաքին Գործոց Նախարարը, Փրոֆորէ (այժմ Վալենիկթընի մէջ Հելսինքիի ղեկավարն Ա. Պ. Ք.) կը պնդէ, որ Վալենիուսի քննութիւնը գաղտնի մնա, որովհետեւ Ֆինլանտան չի կրնար դիմա-

նալ այն գայթակղութեան, որ յառաջ պիտի գա իրողութեան հրատարակումէն»:

Այդպէս ալ եղաւ: Վալենտինի ստեղծած «գայթակղութիւնները», իրականին մէջ Անգլիական դրամատիրութեան ծրագիրն էր, եւ Փրոքորէի զգուշութեան բուն նպատակը՝ կատուն պարկէն դուրս չփախցնել էր: Մանրամասնութիւնները տարիներու ընթացքին հետզհետէ կը յայտնւէին:

Այս այն ժամանակ էր, երբ Անգլիան Խորհրդային սահմաններէն ներս լրտեսներ, աւերիչներ կը զրկէր, կամ ներսէն կը դտնէր՝ Ֆին Փաշիստ Վալենտիններու դործը դիւրացնելու համար: Սակայն, Խորհրդային Միութեան մըշտարթուն կառավարութիւնը այնպէս մը ջախջախեց այս դաւադրութիւնները, ու պիտի ջախջախէ անոնց մնացորդներն ալ, որ Բրիտանական «արեւն երբեք մարը չմտնող» կայսրութիւնն ու համաշխարհային դրամատիրութիւնը հիմքէն պիտի սարսին ու անոնց բոլոր պատրաստութիւններն ու ծրագիրները ի դերեւ պիտի ելլեն:

3. - ԷԼԻԱՍ ԷՐՔՈ

Էլիաս Էրքո ծնած է դրամատէր եւ միշտ մնացած է դրամատէր, եւ եղած է միջազգային դրամատիրութեան գլխաւոր ներկայացուցիչներէն մէկը Ֆինլանտայի մէջ: Ան իր կեանքի ամբողջ ընթացքին, դաւադրած է Ֆին ժողովրդի

շահերուն դէմ: Մանաւանդ վերջին 22 տարին ներսն ամեն պատեհութիւն օգտագործած է, իսկապէս արի Ֆինլանտայի աշխատաւորութիւնը կոնակէն հարւածելու, եւ անոր արիւնը, ի շահ ազնւականներու, միջազգային տիրակալութեան շուկային մէջ աճուրդի է հանած:

Էլիաս Էրքո, Ֆինլանտայի Արտաքին Գործոց Նախարարը, Գայանտերի Վարչապետութեան ժամանակ, Խորհրդային Միութեան դէմ պատերազմ ընելու պատասխանատուութիւնն ստանձնեց ինքն իր վրա: Ան թէեւ ծնած է Ֆին, սակայն, իր կապերը գլխաւորաբար Անգլիական եւ Ամերիկեան դրամատէրերու հետ է: Ան մտնելով Ֆինլանտայի կառավարութեան մէջ, բացարձակապէս դարձաւ, ժողովրդի արեան գնով պիլիկոններ դիզող «Ֆինլանտայի Անտրիւ Մեյլըն»:

Էլիաս Էրքո, որ իր հօրմէն, Իերո Էրքոյէն, ժառանգած հարստութեամբ դարձաւ միլիոնատէր մը, Ֆինլանտայի ամենամեծ օրաթերթերէն մէկուն, Հելսինքի Սառմաքի (Հելսինքիի Լուրեր) տէրն է: Այս թերթը կը կատարէ նոյն հակա-ժողովրդական տիւր դերը, ինչ որ կը կատարէ «Թրիպիւն»ը Ամերիկայի մէջ:

1903-ին իր հայրը Իերո Էրքոն ցարական բռնատիրութենէն ճողոպրելու համար, փախաւ Ֆինլանտայէն եւ Միացեալ Նահանգներ եկաւ, ու հաստատուեցաւ Պրուքլինի մէջ: Ան Ֆին լեզուով հրատարակեց «Ամերիքն Քայֆու» (Ամե-

րիկեան արձագանդ) թերթը: Էլեաս Էրքո 1905-ին ընդհանուր զործադուլէն յետո վերադարձաւ Ֆինլանտա, եւ զարտուղելով Ֆին մտաւորականութեան, որ առ հասարակ Գերմանական ուղղութեան կը հետեւէր, ան իր կապերը ամուր պահեց Ամերիկացի ու Անգլիացի բարեկամներու հետ:

1918-ի Ֆին քաղաքակէն կոիւներու ժամանակ, այս դրամատէրը, Էրքո, ձերմակ Պահակային սպա մըն էր: Հակառակ իր համա-Բրիտանական հակումին, իրեն համար ձեռնտու գրտաւ Գերման զինուորներու ներածումը Ֆինլանտա: Անոր նպատական էր, Գերման զինուորներու միջոցով պաշտպանել Ֆին դրամատիւրութեան ստացւածքն ու ճղմել Ֆին ժողովրդի, Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեամբ, տակաւին նոր ձեռք անցուցած ազատութիւնը:

Ֆինլանտայի Փաշիստ նախագահ Սվենհուֆ-վուտի ժամանակ, Էլեաս Էրքո, Վարչապետ Թ. Մ. Քիվիմաքիի սերտ բարեկամն ու գլխաւոր օգնականն էր:

Երբ Քիվիմաքիի կառավարութիւնը ինկաւ եւ անոր յաջորդեց Այմո Ք. Գայանտերի կառավարութիւնը, արտաքին գործերու նախարարութիւնը յանձնեցաւ, Յառաջդիմական կուսակցութեան «ազատական» թեւի մէկ ներկայացուցչին՝ Է. Հոլսթիին: Եւ հակառակ որ Հոլսթի եւ Էրքո կը պատկանէին միեւնոյն կուսակցութեան,

Էրքո կատաղի պայքար կը մղէր Հոլսթիի քաղաքականութեան դէմ. քաղաքականութիւն մը, որ կը ջատագովէր Սովետ-Ֆին յարաբերութեան բարելաւումը: Այս այն Հոլսթին է, որ Ազգերու Լիկայի վերջին հաւաքոյթին Հելսինքիի վառավարութիւնը կը ներկայացնէր, եւ հոն «Ֆինլանտայի անկախութեան դէմ խորհրդային Միութեան արշաւանքը» կուլար, եւ Լիկայի անդամներէն օգնութիւն կ'աղերսէր Սովետներու դէմ կուելու համար: Հոլսթին երեւի մոռցած է, որ իր Արտաքին Գործոց Նախարար եղած ատեն Էլեաս Էրքոյի հակա-Սովետ քաղաքականութեան դէմ պայքար մղած էր: Այդ ժամանակ, ան մինչեւ Մոսկիւ ճամբորդութիւն մըն ալ ըրաւ ու հոն խոստովանեցաւ թէ Ֆինլանտան իր անկախութիւնը կը պարտի եռրիքային Միութեան:

Վերջ ի վերջո, սակայն, Ֆին դրամատէրերու տնական կոիւներու մէջ, հակա-Սովետ քաղաքականութեան ջատագովող թեւը յաղթական դուրս եկաւ ու Էլեաս Էրքոն եղաւ Արտաքին Գործոց Նախարար, ու իրեն վիճակեցաւ խորհրդային Միութեան դէմ առաջին հրացանը պարպելու Տոն Քիշոքական պաշտօնը:

4. - ՌԻՍԹՈ ՌԻԹԻ

Ռիսթո Ռիթի Ֆինլանտայի մեծահարուստներէն մին է, որ Գայանտերի կառավարու-

Թեան կ'օգնէր Ֆինանսապէս, եւ անոր միջոցաւ իր դրամատան շահերը կը պաշտպանէր: Երբ այդ նոյն կառավարութեան ստեղծած պատերազմական գերզուլթիւններու հետեւանքով Կարմիր Բանակը քաղեց սահմանէն ներս, Ռիսթո Ռիթին յարմար տեսաւ անմիջապէս կառավարութեան ղեկն իր ձեռքը առնել:

Կացութիւնը շատ փափուկ էր, եւ ալ չէր կարելի վարպետը ինչ ետեւ կենալով ուրիշներու միջոցով դրամատիրութիւնը պաշտպանել: Ուստի Ֆին մեծաճարուստները, որոնք երկրին տէրն ու տիրակաւնն էին, մէկ կողմ շարունակեցին Գալանտերը, իրենց «Փինթիօնթ Մորկան»ը՝ Ռիսթո Ռիթին դրին «Փինլանտայի» Վարչապետի պաշտօնին վրա: Եւ ան, Ռիսթո Ռիթին, աշխարհի տնտեսական արքայականներուն աւելի որոշ դարձրնելու համար, թէ ինք դրամատիրութեան շահերու պաշտպանն է, իր «նախարարութեան» առաջին ժողովը, սիմպոլիկ կերպով, իր դրամատան խոշոր դրամարկղին մէջ հաւաքեց: Աշխարհի դրամատիրութիւնն ալ իր երախտիքը ցուցնելու փութկոտութեամբ, այս երեւոյթը ծափահարեց նմանը չտեսնած ռեքլամներով: Եւ որպէսզի, դրամատիրութիւնը կարողանա արտասահմանի մէջ՝ Փինլանտայի այս «Մորկան»ին համար վարկ ստեղծել, իր Վարչապետ ընտրուելու յաջորդ օրն իսկ Եունայթեմ Փրեսը հետեւեալը գրեց իր մասին. — «Ռիսթո Ռիթին,

Լոնտոնի եւ Վոլ Սթրիթի (Նիւ Եորքի դրամատէրներու կեդրոնատեղին) առաջնակարգ դրամատէրներու շրջանակին հետ կապած միջազգային ՊԱՆՔԵՐ մըն է: Ան, Անգլիոյ դրամատան (կառավարական կեդրոնացեալ դրամատուն Անգլիոյ, Ա. Պ. Ք.) գլուխը գտնող Մոնթեկիւ Նորմանի սերտ բարեկամն է»:

«Նիւ Եորք Փոսթ» օրաթերթը, ալիսածանքով մը այս մարդը կոչեց «Փինանսի հրաշալիք»: Իսկ Վիլեմ Ռենտոլֆ Հըրսթի, Սմերկայի այս թիւ 1 Սովետ-ատեացի թերթը, «Միւրը» իր Դեկտ. 3-ի թւին մէջ Ռիթին անւանեց (եւ ճշտութեամբ) «ամենամեծագոյն կարմրահալած առաջնորդ»:

Հելսինքիի ներկա Վարչապետը, առաջին տիրակալական պատերազմի ժամանակ, 1914-ին, Լոնտոն ուսանող էր: Անկէ կ'սկսի իր Անգլիա-կան դրամատիրութեան հետ ունեցած չփոփոխուող դրամատիրութեան հաւատաւը: 1921-ին, միջադրամ ծառա ըլլալու խմորումը: 1921-ին, միջադրամ ծառա ըլլալու խմորումը: Մնացորդ գլխաւորութեամբ, ճգմեց Ֆին ժողովրդի Լենինի եւ Սովետներու չորհուրէի ձեռք բերած նորահաստատ անկախութիւնը: Անոր տեղ, արեւահեղուութեամբ ու բռնիօրէն, հաստատեց այսպէս կոչուած, «Փինլանտական կառավարութիւնը» որ ուրիշ բան չէր, եթէ ոչ Բրիտանական խրաւիլակ

մը: Ահա այդ ժամանակ Ռիսթո Ռիթին յանձնընեցաւ Ֆինլանտայի Ֆիննանսական Նախարարի պաշտօնը: Եւ այս եղաւ տէրերու կողմէ մասնաւոր հաշիւով: Ծիշտ այն ատեններն էր, որ Մաներհայմը Սովետական Քարելիայի վրա իր ձախող արշաւանքը սկսած էր, Խորհրդային Միութեան այդ հողամասն ալ միջազգային դրամատիրութեան հաշւոյն ղեկավարելու համար: Նրման դործողութիւններ դրամով կըլլային, եւ այդ դրամը մեծ չափով կը յատկացէր Անգլիոյ կողմէն: Ուստի Անգլիական կառավարութեան վըտահովութիւնը վայելող մէկը պէտք էր հսկեր այս դրամներուն վրա: Հետեւաբար Ռիթին նշանակեցաւ Ֆիննանսական Նախարար:

Երբ տակաւին Ֆիննանսական Նախարար էր, Ռիթին, 1923-ին, ստանձնեց նաեւ Ֆինլանտայի ազգային դրամատան տնօրէնի պաշտօնը: 1924-ին հրաժարեցաւ Նախարարութենէն եւ մինչեւ մեր օրերը կը մնա Ֆինլանտական պանքայի կառավարիչը, եւ որպէս այդպիսին ուղղութիւն կուտա Հելսինքիի կառավարութեան:

1933-ին, Լոնտոն դումարւած Տնտեսական Համաժողովին մէջ, Ռիթին, իրեն Ֆինլանտայի Ֆիննանսական դործերու մասնագէտ, ներկայացուցիչ էր: Հոն ան խոշոր ծառայութիւն մատոյց Անգլիական տեսակէտին: Իր այս ծառայութեան փոխարէն Անգլիոյ Թագաւորը իրեն Ար-

բայական Վիքթորիան Կարգի Հրամանատար Ապետի աստիճանը նւիրեց: Եւ Ֆին ժողովրդի այս սգրուկը, Ռիսթո Ռիթին, եղաւ Անգլիական ասպետ մը, Սըր Ռիսթո:

Այս մասին դրամատիրութեան լաքէ «Փոսթ»ը վերին աստիճանի դովասանքով կը խօսի: Սակայն այդ դովասանքի մէջէն, Ֆին ժողովրդի դաւաճանի կերպարանքը դուրս կը ցցւի: «Փոսթ» կը դրէ —

«Բրիտանական Գահը նման պատիւներ կը բաշխէ միայն օտար արքայականներու եւ աչքաւու անձնաւորութեանց, որոնք Բրիտանական կառավարութեան երախտապարտութիւնը կը շահին, անոր հետ անսովոր գործակցութիւն ցուցած ըլլալուն համար:

«Ռիթին արժանացաւ այս պատւաստիճանին, որովհետեւ, իբրեւ Ֆինլանտական Պանքայի կառավարիչը, ձեռք ձեռքի գործեց Անգլիական Պանքայի հետ»:

Այլեւս հաշի կա՞, երկար բացատրութեանց ու փաստերու շարանին, ցուցնելու համար, թէ Հելսինքիի կառավարութեան մէջ, յանձին Վարչապետ Սըր Ռիսթո Ռիթիի, Անգլիական դրամատիրութիւնն է, որ կը նստի եւ, հետեւաբար, Խորհրդային Միութիւնը ոչ թէ Ֆին ժողովրդին, այլ Անգլիական յախշտակիչ տիրակալութեան

և և միջազգային դրամատիքութեան դէմ է, որ կը կուռի:

5. - ԱՅՄՈ ԳԱՅԱՆՏԵՐ

Այս Գայանտեր, Խորհրդային Միութեան կառավարութեան Հելսինքիի հետ խնդիրը բարեկամարար լուծելու ջանացած ժամանակ, Ֆինլանտայի կառավարութեան Վարչապետն էր, որ կարմիր Բանակի յառաջխաղացման յաջորդ օրն իսկ ստիպւեցաւ հրաժարիլ: Այս այն մարդն է, որու իսկական դերն ու հոգին լաւ պատկերացնելու համար, «Փրօվտան» կրցաւ միայն միմօս և օձ բառերը դտնել:

Այս «միմօսն» ու «օձը», Ֆինլանտայի «դեմոկրատի» այն առաջնորդն էր, որ իր իսկ կառավարութեան Խորհրդային Միութեան հետ բանակցութիւն վարած ժամանակ, Նոյ. 23, 1939-ին, հակա-Խորհրդային և թշնամական ատենախօսութիւն մը ըրաւ: Այդ ատենախօսութեան մէջ, ան կողբար Էսթոնիայի, Լատվիայի և Լիթվանիայի վիճակը, ու այդ երկիրներու առաջնորդները կը դտնէր անհեռատեա: Միաժամանակ հին ցարիզմի մնացորդ իր տէրերուն հաճոյալի երեւնալու համար, ան կը յայտարարէր, թէ «Ալեքսանդր Ա. եւ Ալեքսանդր Բ. (Ռուսաստանի Նախկին ցարերը) Ֆինլանտայի հանդէպ համակրական քաղաքականութիւն ունէին, քաղաքականութիւն մը, որ ամբողջ Ֆինլանտայի ժողովրդի կողմէ սիրով ընդունւած էր»:

Գայանտեր Ֆին ժողովրդի բանտապահ ցարերու «նպաստաւոր» քաղաքականութիւնը կը հակադրէր Խորհրդային Միութեան «բռնաբարիչ» քաղաքականութեանը և, (ամեն մեղքիս վրա ալ), կապառնար Խորհրդային Միութեան: Մինչդեռ, իրականին մէջ, Ֆին ժողովուրդը իր կարճատեւ, սակայն իսկական ազատութիւնն ու անկախութիւնը ստացաւ շնորհիւ Լենինի ու Սթալինի նպաստին քաղաքականութեան, 1917-ի պուշկինի յեղափոխութենէն անմիջապէս վերջը: Ան, սակայն, Ֆինլանտայի ժողովրդին անունով իր տէրերուն շահը կը պաշտպանէր:

6. - ՎԱՅՆՈ Մ. ԹԱՆԵՐ

Վ. Մ. Թաներ, Այս Գայանտերի վարչապետութեան ժամանակ Ֆինլանտական կառավարութեան Ֆինանսական Նախարարն էր, իսկ այժմ Հելսինքիի կառավարութեան Արտաքին Գործոց Նախարարն է: Աշխատաւորութեան այս դաւաճանն է, որ որպէս Ֆինլանտայի Սոցիալ-Դեմոկրատ կուսակցութեան առաջնորդը, Ֆինլանտայի մէջ այն դերը կատարեց, ինչ դեռ որ կատարեց Ֆրանսայի մէջ Ֆրանսական Սոցիալիստներու առաջնորդ Պլումը, աշխատաւորութեան այն արք-դաւաճանը, որուն ձեռքը ներկւած է Սպանիո հերոս հանրապետականներու արիւնով:

Վայնո Թաներ, որ Ֆինլանտայի Վարչապետն

ալ եղած էր, միշտ ջանացած էր դործակցիլ նախկին ցարական սպա ու ժողովրդի դահլիճ Մաներ-հայմի եւ Մալմպերկի հետ: Յատկանշական է, որ նոյնիսկ ժողովրդի դահլիճները մերժած էին անոր ձեռքը: Այս պարագան արդենլը չեղաւ, սակայն, որ երբ խնդիրը եկաւ հակա-Սովետական զրգուլթեան եւ Խորհրդային Միութեան դէմ թշնամական քայլ առնելու, ան չ'միանա Ֆինլանտայի Լաւուա (Փաշիտ) կուսակցութեան: Այս «աշխատաւորական առաջնորդը», եղաւ նաեւ անդամ Եւուու Փաասիֆիլիյի երկրորդ առաքելութեան եւ դնաց Մոսկվա զրամատիրութեան կողմէ իրեն գաղտնիօրէն յանձնւած պաշտօնը կատարելու: Ան աշխատեցաւ ամեն գնով ձախողեցնել Խորհրդային Ֆին բանակցութիւնը: Դաւաճանը իր գերին մէջն էր:

ՀԸՐՊԸՐԹ ՀՈՒՎԸՐ ՊԱՇՏՊԱՆ ՄԱՆԵՐ ՀԱՅՄԻ

Ահա այս մարդիկն են, որոնք միջազգային զրամատիրութեան օգնութեամբ կրցան իշխել Ֆինլանտային եւ անոնց հաշույն գերել Ֆին արի ժողովուրդը: Անոնք այդ նոյն զրամատիրութեան օգնութեամբ Ֆինլանտան վերածեցին Խորհրդային Միութեան դէմ դիմարանի մը: Եւ այսօր, յարձակման ազդանշան տրւած ըլլալով, Անգլիայի, Ֆրանսայի, Իտալիայի, Սկանտինավեան երկիրներու եւ Ամերիկայի հսկայական օդ-

նութեամբ, սկսան արիւնահեղութեան ճամբան հարթել: Անոնք միջազգային տիրակալութեան պատրաստած ծրագրին համաձայն, կ'աշխատին Խորհրդային Միութիւնը պատերազմի մէջ քաշել: Այդ հրէշային աշխատանքի մէջ, Ֆին ժողովրդի դահլիճները մասամբ մը յաջողեցան մերժելով Խորհրդային Միութեան բարեկամական խաղաղ առաջարկները, ու բռնաբարելով սահմանային անխուզ վիճակը:

Եւ միջազգային զրամատիրութիւնը իբրեւ բարենիշ ասոնց պարագլուխ Մաներհայմի բռնած «քաջ» դիրքին, սկսաւ այս արիւնարբու դանի հասցէին պատիւներ եւ զովասանքներ շնորհել, զինք կոչելով «Ֆինլանտայի ազատաւայել, զինք կոչելով «Ֆինլանտայի ազատաւայել», «դեմոկրատի պաշտպան» եւ «քաղաքակրթութեան խրամատի պահապանը, բարբարոսութեան դուռն առաջ»: Մինչդեռ 1919-ին այս հրէշին կատարած մարդասպանութիւնները, քանեցուցած էին նոյնիսկ իր տէրերը, թէեւ, հակառակ այդ իրողութեան, միշտ շարունակած են օգնել իրեն:

Միացեալ Նահանգաց երբեմնի նախագահը, Հըրպըրթ Հուվըր, այսօր իրարանցումի մը մէջ է Մաներհայմի եւ Հելսինքիի կառավարութեան օգնելու համար: Ան մի քանի ամսու մէջ 600, 000 տոլար հաւաքեց ու ղրկեց Հելսինքի: Քսան տարի առաջ, սակայն, Հուվըրը ստիպեցաւ խոստովանիլ իր պաշտպանեալի, ջարդարար Մա-

ներհայժի, սխրագործութիւնները, թէեւ երբեք չ'դադրեցաւ պաշտպանելու զայն ու այսօր ալ ի բոլոր սրտէ եւ բերկրանքով կ'օգնէ անոր:

1919-ին Միացեալ Նահանգաց այն ատենւա նախագահը, Վուաքո Վիլսոն, Փարիզ էր, Վերսալի տխրահռչակ դաշնադրութիւնը պատրաստողներուն աջակցելու գործով: Հըրպըրթ Հոլմըրն ալ նոյն ատեն Փարիզ կը գլուխըէր, իբր թէ Եւրոպայի սովահարներուն օգնելու պաշտօնով: Ըստ էութեան, սակայն, Հոլմըր դաւադրութիւններ կը կադմակերպէր պոլշեվիզմի դէմ: Երբ Մաներհայմ Ֆինլանտայի Սոցիալիստ կառավարութիւնը տապալեց եւ սկսաւ իր ջարդարարութեան, տիրողներու մէջ կարծիքի տարբերութիւն կար Ֆինլանտան ջարդարարի մը իշխանութեան յանձնելու մասին: Ոչ թէ անոր համար, որ իրենք հակառակ էին ջարդի, (արդէն 11 միլիոն մարդիկ ջարդած էին իրենք) այլ Ժողովրդական կարծիքը նկատի ունենալով:

Այն Ժամանակ Հըրպըրթ Հոլմըր, անմիջապէս կը փութա Մաներհայմի պաշտպանութեան՝ այդ առթիւ Վիլսոնին գրած իր մէկ նամակով, որու մէջ սակայն, չի կրնար ուրանալ Մաներհայմի ոճրագործ մը ըլլալու պարագան:

Հոլմըր, 1919 Ապրիլ 26-ին Վիլսոնին կը գրէ. —

«Եւրոպոյն տայ իրողութիւնը, քէ շատեր

Զօրավար Մաներհայմը կը նկատեն ներկա կառավարութեան (Ֆինլանտայի Ճերմակ Պահակային կառավարութիւնը 1919-ին Ա. Պ. Բ.) վրա չարաշուք ստեղծող մը»:

«... Բայց նիշտ այն իրողութիւնը, որ նոյն այս ստեղծիկ տակ է, որ Ֆինլանտան հաստատեցաւ իբրեւ դեմոկրատական հիմնարկութիւն մը, պէտք է ըստ բաւականի պատասխան ըլլա: («Իմ օրագրութիւնը Փարիզի Համաժողովէն», հեղինակ՝ Տեյլիտ Հընթըր Միլլըր, 18-րդ հատոր, 95-97 էջ. Փրպլիք Լայպերերի, Նիւ Եորք):

Հարկ չկա ըսելու թէ Հոլմըրի տեսակէտը, որ տիրակալ դրամատիրութեան տեսակէտն էր, շահեցաւ, եւ ըստ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի, Հոլմըրի նամակէն տասն եւ մէկ օր վերջը, Միացեալ Նահանգաց կառավարութիւնը ճանչցաւ Մաներհայմի իշխանութիւնը: Եւ անկից ասդին Մաներհայմ եղաւ «օրինաւոր» իշխողը Ֆինլանտային, բայց միշտ ալ մնաց միջազգային դրամատէրներու վարձկանը, որու մասին Եոյնա Վելմուտ, Անգլիական Փարլամենթի Աշխատաւորական անդամը, «Լոնտոն Նիւզ Քրոնիքլը»ի Դեկտ. 9, 1939 թիւին մէջ, կը գրէ. —

«Մաներհայմ 1918-ին արեան մէջ խեղդեց Ֆինլանտաւորութեան եւ գիւղացիութեան յեղափոխութիւնը, եւ հաստատեց ձերմակ Պահակային Ֆինլանտայի գորավարներու, պանֆերներու եւ հողատէրերու դիկտատորութիւնը: Հակառակ, որ

1919-ին նոյն իսկ Անգլիո Պաշտպանողականները առարկեցին Մաներհայմի Անգլիա այցելութեան, ան տակաւին կը շարունակէ իշխել Ֆինլանտային: Մարդասիրական տեսակետէն, ըլլա քէ ազատութեան, մարդ չի կրնար ցաւիլ փոփոխութեան մը, որ Մաներհայմի անկումին կառաջնորդէ»:

Հակառակ Անգլիո Աշխատաւորական Կուսակցութեան մէկ երեսփոխանին այս արտայայտութեան, իր պետք՝ Անգլիական Փարլամենթի մէջ Աշխատաւորական Կուսակցութեան առաջնորդը՝ Քլեմենթ Ռ. Էքլի, տիրակալութեան այս կամակատարը, Նոյ. 30, 1939-ին Փարլամենթական ժողովին մէջ կը միանար Անգլիո Վարչապետին՝ երբ ան կամբաստանէր Խորհրդային Միութիւնը որպէս «արշաւող», ու կը պաշտպանէր Հելսինքիի վարձկան կառավարութիւնը որպէս «հաշտարար» եւ «ոչ զրգռիչ»: Կարծես այս ծառայեց որպէս ազդանշան եւ ահա դրամատիրական կառավարութեանց պետերը, Նախագահ Ռուզվելթէն սկսեալ մինչեւ Սպանիո ջարդարար զիկատաւորը Ֆրանսիսկո Ֆրանկոն սկսան ամբաստանել Խորհրդային Միութիւնը իբրեւ «յարձակող»:

Այս օգնութիւններու մէջ, սակայն, Միացեալ Նահանգաց տւածը եւ Հրապարակ Հուլիսի ժիր ու զրգռիչ աշխատակցութիւնը կարելի է ըսել զերակշիռ զեր կատարեց, ու կը կատարէ,

որուն համար Ֆինլանտայի Փաշտոններու պետը, Գուրգ Վալենիուս շնորհակալութիւն յայտնեց Սպիտակ Տան:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՌՈՒԶՎԵԼԹԻ ՆԱՄԱԿԻՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Միջազգային դրամատիրութեան ստոր եւ արիւնհարբու դործակատարը եզող Հելսինքիի կառավարութեան գլխաւոր անդամներուն լաւ մը ծանօթանալէ վերջ, դատողութեան եւ կամ աղնութեան նշոյլ մ'իսկ ունեցողը, կրնա տեսնել թէ՛ Մոլոքով որքան ճամարիտ էր երբ Նոյեմ. 29, 1939-ի կէս դիշերին յայտարարեց ի միջի այլոց.—

«Վերջին օրերս, Ֆին զինուորականութիւնը զգելի գրգռութեանց սկսած է Խորհրդային Միութեան եւ Ֆինլանտայի սահմանին վրա: Այս գրգռութիւններուն մէջ կան, նոյնիսկ, մեր Լեհիկիրատի մօտ գտնուող գորքերուն վրա բացւած հրետանաճգութիւններ, որոնք Կարմիր Բանակի գորաբաժիններուն մէջ ծանր կորուստներու պատճառ եղան: Այս բաները, որոշ կերպով կը ցուցնեն, որ ներկա Ֆին կառավարութիւնը (Հելսինքիի կառավարութիւնը Ա. Պ. Բ.), իր իմպերիալիստներու հետ ունեցած հակա — Սովետ կապերուն մէջ բռնած՝ չի բաղձար Խորհրդային Միութեան հետ սովորական յարաբերութիւնը պահել...: Այսպիսի կառավարութեան եւ իր

գինորական փիլիսոփայական կրթական միության անարգական նոր գրգռութիւններ սպասել»:

Բայց ինչո՞ւ Հելսինքիի կառավարութիւնը, որ բաղդատմամբ Խորհրդային Միութեան, առիւծի քով լու մըն էր, սկսաւ այս զրգուրթիւններուն, Փոխանակ Հաթոնիայի, Լաթվիայի եւ Լիթվանիայի նման խոհեմութեամբ, Խորհրդային Միութեան կառավարութեան օգտակար եւ խաղաղասէր առաջարկներուն ընդառաջելու եւ ինքզինքը անխուսափելի անկումէն փրկելու:

Այս հարցումին պատասխանը կարելի է գտնել Միացեալ Նահանգաց Նախագահ, երբեմնի «ազատական» Ֆրենկլին Տելանո Ռուզվելթի. *Հոկտ. 11, 1939-ին Միխայիլ Բալինինին ուղղած անտեղի նամակին մէջ*:

Այդ նամակը, ուրիշ բան չէր, եթէ ոչ խուճապի մատնած միջադրային տիրակալութեան առաջին քաջ քայլը Խորհրդային Միութեան դէմ, որ կը փաստէ տարիներու ընթացքին պատրաստած դաւադրութեան, եւ ատոր հետեւելիք յարձակողականի խորութիւնն ու ծաւալը:

Կան միամիտներ, որոնք խաբած նամակի քաղաքավար շարադրութեանէն, թշնամիի լապտերին մէջ իւզ կը լեցնեն, ըսելով, թէ, Նախագահ Ռուզվելթ պարզապէս մարդասիրական դործ կընէր, Խորհրդային Միութեան ըրած իր «բարեկամական» թելադրութիւնովը:

Սակայն, ինչպէս Լենին կըսէր, «Իրողու-

թիւնները յամառ բաներ են», եւ անուշ խօսքով կարելի չէ թաղցնել զանոնք:

Կարճ յետակնարկով մը տեսնենք թէ ի՞նչ էր այդ նամակին նշանակութիւնը: «Բարեկամական թելադրանք» էր, թէ սուրբի ծայր ցուցնել:

Հոկտ. 7, 1939-ին «Եռնայթեա Փրեսը», Հելսինքիէն տեղեկացուց, թէ՝ «Խորհրդային Միութիւնը հարցուց Ֆինլանտայի կառավարութեան, որ, արդեօք ան կուզէ՞ ներկայացուցչութիւն մը զրկել Մոսկվա, կարգ մը քաղաքական եւ տնտեսական խնդիրներու շուրջ մտքեր փոխանակելու համար»: Այն ատենու Ֆինլանտայի Արտաքին Գործոց Նախարարը, *էլեաս էրքոն* այսպէս բացատրեց Խորհրդային Միութեան առաջարկը եւ յայտնեց թէ Ֆին Դահիճը նկատի կ'առնէ հարցը:

Հոկտեմբեր 9, 1939, Երկուշաբթի օրը, Նոյն լրատու աղբիւրը Մոսկվայէն կը գրէր. — «Ֆինլանտայի եւ Խորհրդային Միութեան միջեւ յարաբերութիւնները անլի սերտացնելու համար, Խորհրդակցութիւնները պիտի սկսին Զարեհշաքի օր, երբ նախկին վարչապետ Եուհու Փասիֆիլիի գլխաւորութեամբ Ֆին ներկայացուցչութիւնը ժամանէ»:

Այս միջոցին, սակայն, զրամատիրական պետութիւնները կսկսին իրար անցնիլ: «Խորհրդային Միութիւնը կ'ուզէ Ֆինլանտան իր գերիշ-

խանութեան տակ առնել, անոր անկախութիւնը ջնջել, Պալթիկ ծովը դնել, եւ այլն», պողտու-
քը աշխարհ կը խլացնէ: Միջազգային դրամա-
տիրութեան մեծ օֆիս պոյը, Չեմպլըրէյն, Անդ-
լիական Փարլամենթին առջեւ իր Հոկտ. 11,
1939-ին խօսեցիք ճառը կը հետաձգէ, եւ նոյն
օրը, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց «մարդա-
սէր» Նախագահը, Ֆ. Տ. Ռուզվելթ, մեղրի մէջ
ոլորած իր պալթուցիկ նամակը կը դրէ Մի-
խայել Քալինինին:

Այս նամակին մէջ, Նախագահ Ռուզվելթ
կըսէ. —

«Թէեւ Միացեալ Նահանգները ոեւէ մաս չի
վերցներ ներկա Եւրոպական վէներու մէջ, այ-
սուհանդերձ նախագահը (Ռուզվելթը Ա. Պ. Ք.),
կը փափագի Միացեալ Նահանգաց եւ Ֆինլան-
տայի միջեւ գոյութիւն ունեցող երկար եւ խոր
բարեկամութիւնը շեշտել: Ան (Ռուզվելթը Ա.
Պ. Ք.), կը խորհի թէ՛ ինք կարող է այս պա-
րագան Նախագահ Քալինինի ուշադրութեան
յանձնել, որովհետեւ անոնց երկուքի աշխատան-
քով է, որ քանի մը տարիներ առաջ Խորհրդային
Միութեան եւ Միացեալ Նահանգաց միջեւ բա-
րեկամական յարաբերութիւններ հաստատե-
ցան»:

«Այս այսպէս ըլլալով Նախագահը (Ռուզ-
վելթ Ա. Պ. Ք.), ջերմօրէն կը յուսա, որ Խոր-
հրդային Միութիւնը Ֆինլանտայի առջեւ պիտի

չդնէ այնպիսի պահանջներ, որոնք այս երկու
երկիրներու միջեւ գոյութիւն ունեցող բարեկա-
մական եւ խաղաղ յարաբերութեանց, ինչպէս
նաեւ անոնցմէ ոեւէ մէկուն անկախութեան հա-
կառակ է»:

Այս դրութեան, որն իր մէջ անխուսափելի-
օրէն կը պարփակէ, «Հակառակ պարագային յա-
րաբերութիւնները խղելու» զիւնադիտական
լեզուով սպառնալիք մը, Նախագահը անմիջապէս
խուճապի մատնած (որուն թերեւս կսպասէր)
պատասխան մը չառաւ: Եւ յաջորդ օրն իսկ,
Հոկտեմբեր 12, «Շունայթեա Փրես»ը Մոսկւա-
յէն տեղեկացուց. —

«Միացեալ Նահանգաց Դեսպանը, Լորենս
Սքայնհարթ, Պետական Քարտուղար Հըլի հրա-
հանգով, Խորհրդային Միութեան Արտաքին Գոր-
ծոց Կոմիսարիատն այցելեց այս կէսօրէ վերջ
ժամը 2.30-ին, եւ խորհրդակցեցաւ վարչապետ
եւ Արտաքին Գործոց Կոմիսար Վ. Մ. Մոլոտովի
հետ: Ըստ տեղեկացւածին, այս խորհրդակցու-
թիւնը Սովետ-Ֆին բանակցութեանց շուրջ էր,
որն սկսաւ այսօր»:

Կասկած չկա, որ Դեսպան Լորենս Սթայն-
հարթը, Միացեալ Նահանգաց կառավարութեան
կողմէն Խորհրդային կառավարութեան պաշտո-
նապէս կը կրկնէր այդ «բարեկամական թելադ-
րութիւնը», որ Նախագահ Ռուզվելթ ըրած էր
Նախագահ Քալինինի անձնական նամակով մը,

այսինքն «չըլլա որ Գիւլանտայի անկախութեան դպօղ պահանջ ղենէք հա՛...»: «Գիւլանտայի անկախութիւն» ըսելով անշուշտ անոնք կը հասկընան, Վոլ Սքրիթի, Լոնտոնի, Փարիզի եւ այլ դրամատիրական շահերը:

Բայց, նոյնիսկ այդ շահերու պաշտպանութեան համար, ինչո՞ւ այս իրարանցումը: Ինչո՞ւ այսպէս Միացեալ Նահանգաց կառավարութիւնը, Նախագահէն սկսեալ մինչեւ վերջին պաշտօնեան թիր դործունէութեան մը վրա է յանուն Ֆինլանտայի: Ինչո՞ւ նոյնիսկ տակաւին Ֆիններկայացուցչութիւնը բերանը բանալէն առաջ դրամատիրութեան այս պաշտպանները կը խօսին, իրենք իրենցմէ դուրս եկած:

Այս եւ նման ուրիշ հարցումներուն պատասխանը շատ դիւրին է եւ հասկնալի: Որովհետեւ միջազգային տիրակալութիւնը չուզեր կորսնցնել Խորհրդային Միութեան վրա յարձակելու համար իր պատրաստած Գիւլանտական կուսնը, այնպէս ինչպէս կորսնցուց Գերմանական, Լեհական եւ Պալթիկեան միւս կուսնները: Անոնք չեն ուզեր թոյլ տալ, որ իրենց տարիներու ընթացքին կառուցած ու ամրացուցած ղինարանը ձեռքէ ելլէ: Խորհրդային Միութեան խաղաղ եւ բարեկամական առաջարկներուն Ֆինլանտայի կողմէ ընդունելը կը նշանակէ Պալթիկ Ծովը կատարելապէս ունէ օգուտէ դուրի դարձնել իրենց համար, եւ Խորհրդային Միութեան վրա

հիսիս արեւմտեան Եւրոպայէն յարձակողական մը անդործութեան ենթարկել: Միւս կողմէն, սակայն, կրնար պատահիլ, որ Հելսինքիի Փաշիստ կառավարութիւնը, Ֆին ժողովուրդի ճշնշումին տակ տեղի տար եւ համաձայնէր Խորհրդային Միութեան առաջարկներուն: Ուստի անհրաժեշտ էր նախ քան ունէ խօսքի, օգնութեան փութալ Հելսինքիին, եւ զօրացնել անոր Մոսկվա ուղարկած ներկայացուցչութեան դիրքը: Ահա այդ նպատակին ծառայեց Նախագահ Ռուզվելթի նամակը Քալինինին: Այդ նամակը որքան ըսպառնալիք էր Խորհրդային Միութեան, այնքան եւ սուսեւ չափով ազդարարութիւն մը Հելսինքիի կառավարութեան, որ ունէ պարագայի տակ տեղի չի տա: Աւելին, այդ նամակը, եւ անոր հետեւող կարգ մը զիւանազիտական դարձածքներ, ինչպէս Ֆին-Խորհրդային բանակցութիւններէն ալ առաջ Միացեալ Նահանգաց եւ Լոնտոնի Հելսինքիի տւած դրամական փոխատուութեան եւ այլ օգնութեանց խոստումները, պարզապէս եւ որոշ ազդանշաններ էին Հելսինքիի կառավարութեան, որ ժամանակը եկած է Խորհրդային Միութեան դէմ գրգռութիւնը սկսելու:

Ահա թէ ինչո՞ւ «փոքրիկն Ֆինլանտան» հրակա Խորհրդային Միութեան դէմ «անվախօքէն» զրգոութիւններու սկսաւ:

Այսպիսի ընթացք արիւնահեղութեանց դուռ կը բանա եղեր, Ֆին աշխատաւորութեան արդէն

առանց ատոր ալ կորած քամակը կը փշրէ եղեր, անասելի թշառութեանց եւ ոչնչացումներու պատճառ կըլլա եղեր, վերջապէս, խոհեմ քայլով մը ազատագրութեան գոնէն ներս մտնելու դիւրին հնարաւորութիւն ունեցող երեք ու կէս միլիոննոց ժողովուրդ մը պատերազմի մահացու ճիրաններուն կը յանձնէ եղեր, անոնք նշանակութեան գուրկ են մարդկային կերպարանքով դազաններու համար, որոնք նստած բոլոր դրամատիրական երկիրներու կակուղ աթոռներու վրա, մի միայն Սորհրդային Միութիւնը ոչնչացնել կերազեն ու կը ծրագրեն:

Հելսինքիի վառավարութիւնը, անմիջապէս հասկցաւ Նախագահ Ռուզվելթի նամակին նշանակութիւնն ու, ինչպէս Մոլոթովն իր Նոյեմբեր 29-ի ճառին մէջ ըսաւ.—

«Հակառակ եղած բոլոր զիջումներուն, բաւականութեամբ կերպով ատանց արդիւնքի»:

Այս կէտին մէջ, դրամատիրութիւնը հասած էր իր նպատակին, եւ Պալթիկեան երկիրներէն գոնէ մէկը, Ֆինլանտան, առժամապէս երաշխաւորած իրեն համար, ուրկէ կրնար Սորհրդային Միութեան դէմ յարձակումի սկսիլ:

ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐ ՄԻՎՅԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵ- ՐՈՒ ՊԵՏԱԿԱՆ ԴԱՐԱՆՆԵՐԷՆ

Պալթիկեան նահանգները Սորհրդային Միութեան վրա յարձակելու համար իբրեւ ոտքի

կուան զործածելու ծրագիրը նոր չէ: Այդ ծրագիրը տակաւին Վիլսոնի, Քլեմանսոյի, Օրլանտոյի եւ Լոյս ձորճի զործի դուրս եղած ժամանակ հետապնդած ծրագիր է, որ 1919-ին չարաչար պարտութեան ենթարկեցաւ, սակայն, դրամատիրութիւնը երբեք ալ չհրաժարեցաւ օր մը չէ օր մը զայն յաջողցնելու դադափառէն:

Ինչպէս մենք պիտի տեսնենք, Միացեալ Նահանգաց պետական պաշտօնատան դարակներուն մէջ քսան տարիներէ ի վեր հանդէպ պաշտօնագրութիւններէն, այդ ծրագիրներուն նպատակը, «փոքր ազգերու ազատագրութիւնն եւ դեմոկրատիի յաղթանակը» չէր: Այս գեղեցիկ ու առինքնող խօսքերը պարզ կարգախօսներ էին ժողովուրդները խաբելու եւ զանոնք դրամատիրութեան դժոխային մեհեանի արիւնարբու քուրմերու շահերը պաշտպանելու համար իրարասպանութեան մղելու:

Ժողովուրդներու ազատագրումը եւ դեմոկրատիի յաղթանակը փաստօրէն մարմին առաւ Սորհրդային սիստեմի հաստատումով եւ աստիճանաբար ամրացաւ սոցիալիզմի յաղթանակովն ու Սթալինեան Սահմանադրութեան զործադրութեամբը միայն:

«Ժողովուրդներու ազատագրութեան» ջատագովներէն մէկը, Միացեալ Նահանգաց հանդուրժող Նախագահ Վուորո Վիլսոն, ինչպէ՞ս, ո՞ր բարոյական օրէնքին անսալով կ'օգնէր եւ-

տենիչին եւ Քուլչաքին, որոնք կաշխատէին հրէ-
շային ցարիզմը վերահաստատելու, եւ Մաներ-
հայմին, որ Փաշիզմի անողորմ կրօնակիրն տակ
ձին ժողովուրդը կուղեր ճգմել, եւ ճգմեց ալ:

Անոնց միակ բարոյական օրէնքը միջազգա-
յին աշխարհակալական դրամատիրութիւնը ունէ
միջոցով կանգուն պահելն էր եւ է: Բայց մենք
անցնինք մեր արձանագրւած փաստերուն:

Ահա թէ ի՞նչ է զրւած Զինադադարէն վերջ
Պալթիկեան նահանգները ուղարկւած Ամերիկեան
առաքելութեան պետ, գնդապետ Վորուիք Կրինի
Յունիս 29, 1919 թւակիր յիշատակագրին մէջ. —

«Պալթիկ նահանգներն ու Լիթվանիա, բաղ-
դատմամբ իրենց փոքրիկութեան եւ բնակչու-
թեան սակաւութեան՝ շատ խոշոր նշանակուիւն
ունին իրենց աշխարհագրական դիրքին պատճա-
ռաւ, որ Ռուսական խնդրին լուծման գործին մէջ
այժմ գանձոյ կը դարձնէ արեւմուտքի ամենէն
զարեւոր բանալին»:

Ի՞նչ կը նշանակէր «Ռուսական խնդիր»ը այն
ժամանակ եւ ի՞նչ էր «ամենէն կարեւոր բանա-
լի»ին պաշտօնը:

«Ռուսական խնդիր»ը ըսելով, այն ժամանակ,
թէ Դաշնակիցները եւ թէ անոնց «օխերիմ թշնա-
մի» Գերմանիո Վիլհելմ Բ. Կայսրը, կը հասկնա-
յին նոյն բանը, ինչ որ այսօր համաշխարհային
յետադիմութիւնը կը հասկնա «Ֆինլանտայի ա-
զատումը կարմիրներու յարձակումէն» ըսելով:

Այսինքն՝ Խորհրդային Միութեան կործանումը:
Եւ այդ ընելու համար «ամենէն կարեւոր բա-
նալին», Պալթիկեան նահանգները, դրամատի-
րութեան գերիշխանութեան տակ պահելն էր:
Որովհետեւ այդ երկիրներէն կարելի պիտի ըլ-
լար պատերազմական գործողութիւնները վարել
Խորհրդային Միութեան դէմ:

Միացեալ Նահանգաց պետական արխիւնե-
րուն մէջ արձանագրւած բազմաթիւ փաստա-
թուղթեր կան, որոնք կը ցուցնեն թէ, ինչպէս
Վիլսոնի կառավարութիւնը կ'աշխատէր եւ կ'օգ-
նէր ցարական զօրավար Նիկոլա Եւտեմիլիչին:
Եւտեմիլիչի ծրագրած առաջին գործն էր փեթ-
րոկրաս՝ դրաւել, խեղդել Պալթիկեան նահանգ-
ներու անկախութիւնը, եւ զանոնք նախկին Ռու-
սաստանի միւս մասերուն հետ միասին կրկին
զնել ցարական անարդ լուծին տակ: Բայց այդ
տիրակալութեան հաշույն աշխատող Վիլսոննե-
րու հոգը չէր: Պալթիկեան նահանգներու ժո-
ղովուրդները այս պարագան լաւ գիտէին, հետե-
ւաբար չէին ուղեր ոյժ տալ ճերմակ պահակային
առժամեա կառավարութեան, որուն գլուխը
կանգնած էր ցարական ծովակալ Ալեքսանդր
Գոլշաքը: Այնուամենայնիւ, Ամերիկեան պա-
շարը, ռազմաթերթը, վարկը եւ դիւանագիտա-
կան աղղեցութիւնը աղատ եւ առատ կերպով կը
գործածէին Խորհրդային Միութիւնը տապալե-

լու չնական բայց ձախող փորձին յաջողութեան
ի խնդիր:

Վիլսոնի Դահլիճի Պետական Քարտուղարի
պաշտօնակատար Ֆրենք Լ. Փոլք, Մայիս 31,
1919-ին Պատերազմական Քարտուղար Նիւթըն
Տ. Պեյքըրին գրեց.—

«Փարիզէն Ամերիկեան Առաքելութիւնը կը
հաղորդէ քէ վաւերացած չ ֆինլանտայի, էս-
թոնիայի եւ Լաք-Վիայի ոչ-պոլշեվիկ մասերուն
հրացան ծախելը»:

Այս յիշած հրացանները, զինադադարէն
յետո Ամերիկեան զինուորներէն ետ առնւած հրա-
ցաններ էին:

ՀԸՐՊԸՐԹ ՀՈՒՎԸՐՆ ԱԼ ԻՐ ԴԵՐԸ ՇԱՏ ԼԱԻ ԿԱՏԱՐԵՅ

Փեթրոկրատը զրաւելու համար ճամբա ելած
Եռւտենիչի եւ Քոլչաքի համար զէնքի չափ եւ
թերեւս աւելի կարեւոր էր ուտելիքը: Պարա-
զա մը, որ յետադիմական Հըրպըրթ Հուվըր
կրցաւ շատ լաւ օգտագործել իր այն ատենւա
«օգնութեան կազմակերպիչի» պաշտօնով: Սո-
վածներուն օգնելու դիմակին տակ ան «Ռուս
ճերմակ պահակային առժամեա կառավարու-
թեան» հետ համաձայնութեան մը եկաւ, ըստ
որու Ռուսական հիւսիս — արեւմտեան բարձր
հրամանատարի (Եռւտենիչ Ա. Պ. Ք.) սպայա-
կոյտը իբր մատակարար պիտի ընդունէր այնու-

հետեւ յանձնելիք ուտեստեղէնը»: Եւ Հուվըր
սովահար մարդկութեան դէմ իր ըրած այս դա-
ւաճանութեան համար, Վուտրո Վիլսոնէ ափե-
րիմ կատանար:

Հոկտ. 22, 1919-ին Վիլսոնը կըսէր.—

«Այս տեսակ տնտեսական օգնութիւնը, պոլ-
շեվիզմի տարածումը արգիլող, հետեւաբար Ամե-
րիկեան կառավարութիւնը քանդիչ փրփակաւ-
տայի դէմ պաշտպանող ամենաազդու միջոցն է»:

Եւ այս Վիլսոնի կամ Հուվըրի անձնական
կարծիքը չէր միայն: Իբր թէ ոչ-քաղաքական
եւ զթութեան գործի համար կազմակերպւած
Ամերիկեան Կարմիր Սաչն անգամ այդպէս կը
խորհէր: Նոյն օրերուն Փարիզ գտնուող Ամե-
րիկեան Սաղաղութեան առաքելութենէն եկած
լուր մը կըսէր, թէ «Կարմիր իսաչը երաշխաւո-
րեց Փեթրոկրատի ժողովրդին օգնել, երբ Փեթ-
րոկրատը իյնա, բայց ոչ անկէ առաջ»:

Ուրեմն աշխարհի առաջ «մարդասէր», «խա-
ղաղասէր» եւ «հրեշտակ» երեւցող Վիլսոն ու իր
քիբը, Փարիզի մէջ, մէկ ձեռքի մէջ հաշտու-
թեան ձիթենիի ճիւղը բռնած, միւս ձեռքով
մարդկութեան միակ յոյսը, Սորհրդային Միու-
թիւնը խեղդամահ ընելու ամեն միջոցի կը
զիմէին:

Դրամատէրերու այն ատենա յոյսը, Եռւտե-
նիչի զլխաւորած ճերմակ պահակային «առժամ-
եա կառավարութիւն»ն էր: Եւ անոնք ամեն մի-

Նոցոյ կ'օգնէին այդ «կառավարութեան»: Երբ Միացեալ Նահանգաց կառավարութիւնը տեսաւ, որ Փարիզի Ամերիկեան առաքելութեանց միջոցով ըրած օգնութիւնը չի բաւեր, սկսաւ ուղղակի օգնութիւն հասցնել Եւստենիչին:

Վաշինկթընի արխիւներուն մէջ կա հեռագրի մը պատճէնը: Այդ հեռագիրը Պետական Քարտուղարի պաշտօնակատար Յրենք Լ. Փոլք, Սեպտեմբեր 9, 1919-ին, ուղարկած է Փարիզի Ամերիկեան Խաղաղութեան Յանձնախումբին, որու մէջ ըսած է.—

«Նախագահը վաւերացուց Ռուսական դեսպանին 45,000 քոնո պարսնա ուղարկելու արտօնագիրը, որով Անգլիական եւ Ֆրանսական նահանգիստներէն պաշար պիտի փոխադրուի գործարար Եւստենիչի բանակին: Դեսպանատունն այժմ փոխադրական յանձնախումբին հետ բանակցութեան մէջ է»:

Սակայն, Ամերիկեան, Ֆրանսական, Անգլիական եւ օր մը առաջ անոնց որներեւմ թշնամին եղող Գերմանական դրամատիրութեանց խօլական օգնութիւնը, որքան ալ մեծաքանակ ըլլար այդ անդօր էր ժողովրդի հոգիէն ծնած Խորհրդային կառավարութիւնը տապալելու: Եւստենիչը ոչ միայն չկրցաւ Փեթրովրատը դրաւել, այլ անոր ուժերը Քրոնշթատի առաջ ջարդ ու փշուր եղան: Այսուհանդերձ դրամատիրութիւնը յուսահատած չէր, պէտք էր նոր ուժեր

յառաջ քշել: Էսթոնիայէն եւ Լաթվիայէն կատարած զինուորական դործողութիւնները անբաւական էին: Պէտք էր մանաւանդ, բաղդատարար խաղաղ Ֆինլանտան, պոլշեվիկմի դէմ շարժման մէջ դնել:

1919-ին, այսօրեա Հելսինքիի Ֆին — ճերմակ պահակային հրամանատարը, Քարլ Կիւսթավ Մաներհայմ, պատրաստ էր պոլշեվիկներու դէմ քալելու, միայն կ'սպասէր տէրերու (միջազգային դրամատիրութեան) հրամանին: Անոր յորտմանքները, Տանիմարքայի Ամերիկեան հիւպատոսը ատենին հեռագրով մը Վաշինկթըն Պետական Քարտուղարութեան իմացուցած էր հետեւեալ կերպով.—

«Երէկ նաւային կցորդին հետ տեսակցութիւն մը ունենալով, Զօրավար Մաներհայմ ըսաւ, որ իր բանակը պատրաստ է եւ կարող, հիւսիսի մէջ պոլշեվիկները պարտութեան մատնելու: Անոնք ո'չ մարդ կուգեն, ո'չ ալ ռազմամքերք, այլ միայն Դաշնակիցներու բարոյական օգնութիւնը: Մաներհայմ ըսաւ, որ ինք պատրաստ է անմիջապէս յարձակումի սկսելու եթէ Դաշնակիցները քաջալերեն զինքը ու ապահովութիւն տան, որ Միացեալ Նահանգները շուտափոյք ուտեստեղէն առաքէ Ֆինլանտա»:

Այն ժամանակ Ֆինլանտան Մաներհայմի այս պատրաստակամութեան ընդառաջ չդնաց, սակայն, երբ Եւստենիչի առաջին պարտութիւնով

դաշնակից տիրակալներուն համար Ֆինլանտան եւս խորհուրդներու երկրին դէմ շարժման մէջ զենել կարեւոր դարձաւ, Անգլիական եւ Ֆրանսական կառավարութիւնները սկսան ճնշում բանեցնել Հելսինկֆորսի (Հելսինքի) վրա: Այս մասին՝ Հելսինքիի Ամերիկեան Առաքելութեան պետը՝ Հայնս, Նոյեմբեր 3, 1919-ին, Վաշինկթըն՝ Պետական Քարտուղար Ռապըրթ Լենսինկին հեռագրեց. —

«Ֆինլանտայի վրա ուժգին ճնշում կը բանեցի Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ կողմէն: Մաներհայմ Փարիզէն բաց նամակ մը գրած է Նախագահ Սքոպերիին (այն ատենեան Ֆինլանտայի նախագահը Ա. Պ. Ք.), որու մէջ ան կը պնդէ միջամտել: Այդ նամակը լայն շրջաբերութեան դրեցաւ, ինչպէս նաեւ Մաներհայմի այն տեղեկագրութիւնը, ըստ որու, Քլեմանսոն իրեն ըսած է, թէ Ալանտ կղզիները պիտի տրին Ֆինլանտային, եթէ ան օգնէ Եռտեմիչին»:

Այս հեռագիրը ձեւով մը թելադրութիւն էր Վաշինկթընի կառավարութեան, որ ինքն ալ Ֆրանսական ու Անգլիական կառավարութեանց կողքին միջամտէ: Արդէն Յուլիս 2, 1919-ին, Վիպուրիի (Ֆինլանտա) Ամերիկեան փոխ — հիւպատոսը, յայտնի հակա — Սովետ Ռապըրթ Իմրին, Պետական Պաշտօնատան հեռագրելով թէ՛ Անգլիա Ֆին կառավարութեան 30,000,000 տոլարի վարկ մը բացաւ, որու գլխաւոր պայմանը

խորհրդային Միութեան դէմ անմիջական միջամտութիւն է, եւ առաջին քայլը պէտք է ըլլա ֆեթրոկրատի վրա յարձակիլ, կաւելցնէ: —

«Եթէ մեր կառավարութիւնը կը փափագի ֆեթրոկրատի գրաւումը եւ պոլշիկներու տապալումը, պէտք է այդ մասին տեղեկ պահէ Ֆինները»:

Դրամատիրական գործակալներու այս բոլոր դաւերը, սակայն, չկարողացան Ֆին դուրքը ֆեթրոկրատի վրա քաշել տալ այն ժամանակ: «Ըստ կարգ մը Ամերիկեան պաշտօնեաներուն, որոնք դռնւած են Պալթիկի չըջանը, կրտէ Ադամ Լափին, Վաշինկթընէն, Սովետներու դէմ միջամտելու չկամութիւնը Ֆին կառավարութեան անկայունութենէն յառաջ կուզար: Անոնք կը վախնային, որ հակա-խորհրդային արկածախնդրութիւն մը կրնա աղէտալի վախճան մը ունենալ»:

Ուրիշ կարծիք մըն ալ կա, թէ Գերման զինւորականութիւնն ու Եռնքեւրները, որոնք 1918-ին Մաներհայմին օգնեցին Ֆին աշխատաւորութիւնը ջարդելու գործին մէջ, 1919-ին, կը վախնային, որ Պալթիկեան չըջանը Անգլիական եւ Ֆրանսական ազդեցութեան կենթարկուի:

Ամեն պարագային Ֆինները աւելի խելացի դռնեցան 1919-ին, քան այսօր: Թէեւ այսօր ալ խոհեմ շարժող էսթոնիան ու Լաթվիան դիւրութեամբ խաբւեցան 1919-ին: Այս պզտիկ երկու տէրութեանց կառավարութեանց կողմէն

Հայթաթեամբ զինուորները ոչ միայն Եռուտենիչին օգնեցին, փեթրոկրատի վրա անոր կատարած արշաւանքին մէջ, այլ անոնք Դաշնակիցներուն օգնեցին Պալթիկեան ամբողջ ճակատի վրա: Սակայն, Եռուտենիչի փեթրոկրատի առաջ կրած վերջնական պարտութենէն յետո, Դաշնակիցներուն Համար Հափազանց դժուար եղաւ, էսթոնիո եւ Լաթվիայի ուժերը դործածելը: Ամենուրեք դժգոհութիւնը սկսաւ շատնալ, եւ Պալթիկեան երկիրներու ժողովուրդներն ալ չէին ուզեր, տիրակալներու ձեռք դործիք ըլլալ Խորհրդային Միութեան դէմ:

Հելսինկֆորսէն Յանձնակատար Հայնս կը հեռագրէր Վաշինկթըն, թէ՛ «էսթոնիո իշխանութիւնը վախ կը յայտնէ, որ պիտի չկրնա ժողովուրդը այլեւս գսպել եթէ պուշեվիկներուն հետ խաղաղութիւն չհաստատուի»:

Հակառակ ժողովրդի խաղաղութեան ձգտելուն, Ամերիկեան, Անգլիական եւ Ֆրանսական վարչապետներու ժողովուրդներուն տակաւին ուժ կուտար ձերմակ պահակայիններուն, եւ անոնց Պալթիկեան երկիրները կրկին գերելու ծրագրին:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՀԱՍ- ՏԱՏԷ ՊԱԼԹԻԿԵԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ԱՆԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ծովակալ Քուլչաքի «կառավարութեան» Վաշինկթընի դեսպան Պորիս Ա. Պախմեթեվը այն

ժամանակներ քաւ, որ «ձերմակ պահակայինները պուշեվիկներու դէմ կուելաւ համար Պալթիկեան երկիրներու օգնութիւնը կրնաւնին, պայմանաւ, որ այս երկիրներու իշխանութեանց համար պէտք է որոշ ըլլա, թէ այդ օգնութիւնը ոեւէ պարագայի տակ հիմք պիտի չգործածուի Ռուսական միասնականութեան դէմ, եւ անջատողական շարժումի մը ի նպաստ»:

Ասոր դէմ, սակայն, Խորհրդային Միութիւնը պատրաստ էր Պալթիկեան երկիրներու անկախութիւնը ճանչնալ, ըստ ժողովուրդներու փափաքին խաղաղութիւնը հաստատել, հետեւաբար, նախ Խորհրդային Միութեան եւ Լաթվիայի, յետո միւս Պալթիկեան երկիրներու հետ խաղաղութեան բանակցութիւնները սկսան Տորքատի մէջ 1919-ի վերջերը:

Մինչդեռ Խորհրդային կառավարութիւնը կ'աշխատէր խաղաղութիւն հաստատելու, եւ ժողովուրդներու հանգիստը վերականգնելու, Ամերիկեան, ինչպէս նաեւ միւս դրամատիրական կառավարութիւնները, ահաբեկած Խորհրդային Միութեան եւ Պալթիկեան երկիրներու միջեւ սկսած խաղաղութեան բանակցութիւններէն, ամեն ջանք ի դործ կը դնէին, որ վիժեցնեն այդ բանակցութիւնները: Վաշինկթընի արխիվներուն մէջ բազմաթիւ պաշտօնագրութիւններ կան այս պարագան փաստող, որոնց մէջ թերեւս ամե-

նէն շատ լոյս սփռողը, Վիլսոնի Պետական Քարտուղար Ռապըրթ Լենսինկի, Նոյ. 17, 1919-ին Ամերիկայի Պալթիկեան Յանձնակատար Ճան Ա. Կեյտիին զրկած հետեւեալ հռազիրն է.—

«Լաքվիո Արտաֆին Գործոց Նախարարին հետ, անպաշտօն խօսակցութեամբ մը այս խընդիրի (Խորհրդային Միութեան հետ հաշտութեան Ա. Պ. Ք.) մասին կրնաս որոշ դարձնել, քէ այս կառավարութիւնը (Միացեալ Նահանգաց Կառավարութիւնը Ա. Պ. Ք.) կրնա միայն պոլշեվիկներու հետ իրաւախոսութեան մը գալու դէմ խորհուրդ տալ իրենց: Այս կառավարութիւնը (Մ. Նահանգաց Կառավարութիւնը Ա. Պ. Ք.) փութառութեամբ համոզւած է, որ ոչ-պոլշեվիկ կառավարութեան մը համար գործնական չէ պոլշեվիկներու հետ քաղաքական սակարկութեան մտնելը»:

Միացեալ Նահանգաց Կառավարութիւնը, մէկ կողմէն կաշխատէր, Պալթիկեան Կառավարութիւններուն «փորձառու մարդու» խրատը տալով, խաղաղութեան բանակցութիւնները սապքածի ենթարկել, իսկ միւս կողմէն արդէն զգետնւած ցարկան զօրավար Նիքոլա Եուտենիչին օգնութեան հասնիլ:

1919-ի Դեկտեմբերի սկիզբները Ռապըրթ Իմրին Պետական Պաշտօնատան կը գրէր, որ «ձերմակներուն Ամերիկեան օգնութիւն ապահո-

վող քաղաքականութիւն մը յայտարարէ, որը խթան մը ըլլա անոնց (Ճերմակներուն Ա. Պ. Ք.) իրենց դատը շարունակելու մէջ»:

Ռապըրթ Լենսինկը, ի պատասխան այս դիմումին, հետեւեալ հռազիրը կը զրկէ Ռիկա, Պալթիկեան շրջանի Ամերիկեան Յանձնակատարը Ժան Ա. Կեյտիին.—

«Պետական Քարտուղարութեան կարծիքն է, որ քէ՛ Վիպուրկի եւ քէ՛ Ռիվալի մքերանոցները պէտք է շարունակեն գործածիլ, համաձայն ըսկըզմական ընդհանուր հասկացողութեան, այսինքն Եուտենիչին օգնելու ծրագրին»:

Հակառակ քսան տարի առաջ գործածւած այս բոլոր մեքենայութեանց եւ դաւերուն, Խորհրդային Կառավարութիւնը խաղաղութիւն կընքեց Պալթիկեան երկիրներու հետ: Թէեւ կարելի չեղաւ այն ժամանակ այդ երկիրները միջազգային տիրակալութեան ազդեցութենէն ազատել, սակայն, Լենինի «Քայլ մը առաջ երկու քայլ ետ» սկզբունքը սկսաւ գործել: Եւ այդ երկիրները բացի Հելսինքիի դաւաճանական կառավարութենէն, քսան տարւա կարճ ժամանակամիջոցին տեսան, թէ ո՞ւր է իրենց հանդիստը, անկախութիւնն ու ազատ կեանքը:

Անշուշտ Պալթիկեան այս միջամտութիւնը, Խորհրդային երկիրներու դէմ Միացեալ Նահանգաց եւ միւս դրամատէր պետութեան կողմէ կա-

տարւած միջամտութեան ամբողջ պատմութիւնը
չէ: Այսուամենայնիւ այս տխուր փաստը լոյս
մը կը սփռէ ներկա Ֆինլանտական խնդրի վրա,
եւ տեսնելու աչք, լսելու ականջ եւ դատելու
միտք ունեցողներ զիւրութեամբ կը տեսնեն, որ
ահաբեկչութեան ատրիճանի հասած հակա-Խոր-
հրդային պողոտաները, պարզապէս իրականու-
թիւնները ժողովուրդէն ծածկելու համար են:
Այս կարճ, բայց իրական պատմութիւնը անխոր-
տակելի փաստերով կը հիմնաւորէ մեր այն յայ-
տարարութիւնը, թէ «զեմօկրատի»ի, «Ֆին ժո-
ղովուրդի անկախութիւնը պաշտպանելու», «ա-
ղատաբանական պայքար»ի եւ կամ «փոքր ազգու-
թեանց իրաւունքները անեղծ պահելու» հարց
չկա: Այլ եղածը պարզապէս միջազգային ան-
կուշտ դրամատիրութեան, հորհրդային Միու-
թեան վրա յարձակելու իր ցիւղային ծրագրին
գործադրութեան համար ռուսի կուսակցութեան
հովելու հարցն է:

Կ՚ԻՐԱԿԱՆԱՆԱՆ ԼԵՆԻՆԻ ՆԱԽԱՏԵՍՈՒ- ԹԻՒՆՆԵՐԸ

Տակաւին քսան տարի առաջ, 1919 Դեկտեմ-
բերին, Լենինը, խօսելով միջազգային իմպերի-
ալիզմի Խորհրդային Միութեան վրա յարձակելու
ծրագրին մասին, Սովետներու համա-Ռուսական
Եօթներորդ Գործակալին, ըսաւ. —

«Անոնց առաջին փորձն էր իրենց իսկ գոր-

եքով ոչնչացնել հորհրդային Ռուսաստանը:
Ասիկա չի յաջողեցաւ, որովհետեւ Անգլիական եւ
Ֆրանսական զօրքերը մերժեցին իբրեւ դահին
գործածիլ: Ուստի անոնք անցան երկրորդ փոր-
ձին, այն է, Ռուսիան շրջապատող փոքրիկ տէ-
րութիւնները — Լեհաստան, Էսթոնիա, Ֆինլան-
տա, Ուքրանիա, Վրաստան, Եւայլն — ստիպել,
որ Անգլիական, Ֆրանսական եւ Ամերիկեան դը-
րամական օգնութեամբ պատերազմին մեզի դէմ»:

Մենք գիտենք, թէ ինչպէս ձախողեցաւ այդ
երկրորդ փորձն ալ, որովհետեւ այդ երկիրներու
ժողովուրդները՝ ներքին յեղափոխութեամբ կամ
կարմիր Բանակի ազատագրական յառաջնադա-
ցով, միացան Խորհրդային Միութեան եւ կամ
ապաստանեցան անոր փրկարար եւ հզօր շուքին:
Ֆինլանտան եւս առաջին օրերուն պատրաստ
էր ընդունելու Խորհրդային Միութեան փրկարա-
ծարեկամական ձեռքը, եթէ միայն դաւաճանու-
թեան մը զոհ չերթար:

Վիաչեսլավ Մոլոթով Դեկտ. 1, 1939-ին
Միացեալ Նահանգաց Մոսկովայի ղեկավար Սթալին-
հարթի միջոցաւ Ռուսիային պատասխանելով,
ըսաւ. —

«Եթէ Փասիֆիկին բանակցութիւնները շա-
րունակէր Ֆինլանտայի կողմէն՝ առանց Թաների
մասնակցութեան, ինչպէս էր սկզբնաւորութեան
ժամանակ, հաւանաբար ընդունելի համաձայնու-

քեամբ մը վերջանային խնդիրները: Թաների մասնակցութիւնը ամբողջ գործը խանգարեց եւ յայտնապէս Փասիֆիլիին ձեռքերը կապեց»:

Այս թաները, ինչպէս ընթերցողը կը յիշէ, Ֆին Սոցիալ-Դեմոկրատներու առաջնորդն է, եւ այն ժամանակ Ֆինլանտայի Արտաքին Գործոց Նախարար էր: Առաջին պատգամաւորութեան մէջ թաներին պաշտօն յանձնած էր բանակցութիւնները սապոթաժի ենթարկել եւ Ֆին ժողովուրդի շահերուն դէմ դաւաճանել: Ան իր գործը լաւ կատարեց:

Ֆին լաքեյ դրամատէրերը, 22 տարի շարունակ իրենց բան գործն ըրած էին Խորհրդային Միութեան դէմ դաւեւն ու Ֆին ժողովուրդի դէմ դաւաճանելը: Իրենց համար մտահոգութեան միակ առարկան միջազգային տիրակալութեան սպասարկելն ու անոնց ծրագիրները գործադրելն եղած է:

Այս մասին Ֆին «էթինիէյն» օրաթերթի խմբագիրը Թ. Ն. Վիւրելա, Նոյեմբեր 28, 1939-ին, խմբագրականով մը, հեղինակաւոր վերկայութիւն տուաւ: Անոր համար ալ Հելսինքիի Փաշտօնները զայն ձեռքակալեցին: Վիւրելան ի միջի այլոց գրեց.—

«Ֆինլանտայի դրամատէր դասակարգը, վերջին 22 տարիներու ընթացքին, Խորհրդային Միութեան դէմ հրէշային դաւի մը պատրաստու-

քեամբ զբաղած է: Յայտնի եղաւ, որ այս ամբողջ ժամանակամիջոցին, Ֆինլանտայի անկախութիւնը, Ֆին յետադիմական պուրժուազիի համար երկրորդական էր: Անոնց համար առաջին եւ ամենակարեւոր հարցն այն էր, քէ ի՞նչ պէս Ֆին կառավարութիւնը կրնար իր աշխարհակալ տէրերուն ծառայել, Ֆինլանտան պաշտելիքի դէմ հիւսիսային պատնէշ դարձնելով: Եւ այս ընել կարենալու համար, Ֆինլանտայի յետադիմական պուրժուա դասակարգն ու իր կառավարութիւնը աշխարհի վրա ամենէն ճշիշ եւ ամենէն վայրագը եղաւ:

«Այս՝ «հպարտ փոքրիկ Ֆինլանտան», իրականին մէջ, համաշխարհային պատերազմէն յետո, Եւրոպայի առաջին դրամատիրական երկիրն էր, որ ամենէն յետադիմական Ֆաշիզմը հաստատեց, հիմնւած անարգել կոդպուտի, եւ ըստպանութեան վրա: Ամեն անոնք, որոնք քաջութիւնը ունեցան Ֆինլանտայի այս փաշտ իշխանութեան դէմ խօսելու՝ կամ բանտ նետուեցան եւ կամ ալ սպաննուեցան Օհրանայի (Ֆին գաղտնի ոստիկանութեան Ա. Պ. Գ.) կողմէ»:

Վերջ ի վերջո, միջազգային անկուշտ եւ ազահ աշխարհակալութիւնը կը հետապնդէր վերջնական մէկ նպատակ՝ տապալել Խորհրդային իշխանութիւնը, կայնեցնել սոցիալիզմի յառաջխաղացքը: Անոր համար ալ անհրաժեշտ էր

«սլաշտպանել» վերջին բերդը, Ֆինլանտան, ամեն զնով:

Անգլիան, որ տակաւին մի քանի օր առաջ Խորհրդային Միութեան հետ առեւտրական դաշնագրութիւն կնքած էր, անյարմար չսեպեց անմիջապէս Ֆինլանտա դրամ, ուղղամթերք եւ օդանաւ ղրկելը:

Յրանսան, որ արդէն Խորհրդային Միութեան հետ իր կնքած ոչ — յարձակողական դաշնագրութիւնը պատռած էր, բայց բարեկամական յարաբերութիւն ունէր, «ասպետականօրէն» իր երկիրը ապաստանած բախտախնդիրներէն կամաւորներու խումբեր կազմակերպեց՝ Ֆինլանտա ղրկելու համար:

Իտալիան, որ իր սեփական ոճիրներէն զատ Հիթլերի կատարած ամեն մէկ արշաւանքն արդարացուցած էր, մէկէն «փոքր ազդերու պաշտպան» դարձաւ եւ սկսաւ օգնել Ֆին Փաշինտենրուն ամեն միջոցով որ կրնար:

Միացեալ Նահանգները, որ պատեւրադմէն իբր թէ ազատ մնալու համար չէզոքութեան օրէնք մը անցուցած էր, առանց վայրկեան մը իսկ կորսնցնելու սկսաւ օգնութիւն տալ Ֆինլանտայի ջարդարարներուն:

«Ազգերու Դաշնակցութիւն» կոչւած մեռեալ մարմինը, աշխարհը զարմացուց, երբ յանկարծ յարութիւն առաւ եւ կեանքին մէջ երբեք չըրած

մէկ բանն ըրաւ, այսինքն, Խորհրդային Միութիւնը իր մէջէն «վտարեց»:

Ո՞ւր էին այս «ճենթըմենները», երբ ձափոնի զինապաշաները հսկա Մանչուրիան կը զբաւէին եւ աւելի հսկա Չինաստանը գերել կ'աշխատէին: Այն ժամանակ ինչո՞ւ ժողովուրդները կը խաբէին կեղծ բանաձեւերով եւ Պիղատոսի նման ձեռքերնին կը լւային ու մէկ կողմ կը քաշէին:

Ո՞ւր էին անոնք, երբ Իտալական Փաշիզմը եթովպիո անդէն ժողովուրդը կը ջարդէր: Ինչո՞ւ այն ժամանակ Հոր եւ Լավալ (Անգլիո եւ Յրանսայի Վարչապետները այն ատեն) իրարու հետ իրենց սեփական շահերու մասին կը վիճէին: Ո՞ւր էին երբ Փաշիստ — նացի հորդանները կ'ապատակէին հանրապետական Սպանիան: Ո՞ւր էին այս մարդիկը երբ Հիթլեր Ավստրիան ու Չեխո-Սլովաքիան ամենայն հանդարտութեամբ կուլ կուտար: Ինչո՞ւ այն ժամանակ Չեմպըր-լեյն օդանաւով Հիթլերին պաղատելու կը վազէր, իսկ Ռուզվելթ դադան Հիթլերին կը գրէր որ «մարդասիրարար վարւի եւ պատմութեան մէջ իրեն համար անմոռանալի եւ ոսկէ տառերով դրած գլուխ մը բանա»: Ինչո՞ւ այն ժամանակ անոնք, Միւնիխեան անամօթ խղկատակութիւնը կը սարքէին եւ արք-դաւաճան Չեմպըր-լեյն իր Լոնտոն վերադարձին կը յայտարարէր,

որ «Անգլիան ուրիշ ռեւէ երկրի մը համար չի կրնար զինուոր մ'իսկ գոհել»։ Վերջապէս ո՞ւր էին անոնք, երբ Մուսուլինին սուսիկ փուսիկ փոքրիկ Ալպանիան կը գրաւէին։ Ինչո՞ւ այն ատեն ձայն մ'իսկ հանող չեղաւ բացի Խորհրդային Միութենէն։

«Ազդերու Դաշնակցութիւն»ը, Անգլիական եւ Ֆրանսական զբաժանորդութեան ծրագրերները գործադրութեան դնող այդ խտուրտիկ մարմինը, ինչո՞ւ մերժեց Խորհրդային Միութեան ներկայացուցիչ, նախկին Արտաքին Գործոց Կոմիտար Մաքսիմ Լիթվինովի առաջարկները՝ կատարելով զինաքափութեան, փոքրիկ ժողովուրդներու իրական պաշտպանութեան, համաշխարհային եղբայրութեան ու տեւական խաղաղութեան մասին։

Այս բոլոր հարցումներուն պատասխանը հետեւեալն է։ Ոեւէ մէկու կողմէն գործած ռեւէ սխալագործութիւն, որ դէմ է հորհրդային Միութեան եւ առ հասարակ աշխատանքութեան շահերուն՝ ներքի է եւ փաշալերի, ըստ դրամատիրութեան օրինագրքին։

Մինչդեռ ներկա Ֆինլանտայի խնդիրը, Խորհրդային Միութեան պաշտպանութեան, Ֆին աշխատանքութեան ազատագրութեան եւ մարդկութեան բարօրութեան խնդիր է։ Այս խնդրին ի նպաստ Ֆին աշխատանքութեան եւ Խորհրդային Միութեան լուծումը՝ զբաժանորդութեան

զերեզմանը թիզ մը եւս կը խորացնէ։ Հետեւաբար անբնական չէ, որ անոնք, միջազգային զբաժանորդ տիրակալները, պիտի վազէին Ֆին ջարդարար Ֆաշիզմի օգնութեան։ Եւ որպէսզի կարողանան իրենց երկիրներու ժողովուրդները խաբել, անոնք պիտի դիմէին սուտի ու կեղծիքի, ու պիտի յայտարարէին, թէ Խորհրդային Միութիւնը «վայրագօրէն կը ճգմէ Ֆինլանտան»։

Այս սուտերուն իր ատենին պատասխանեցին Միխայիլ Գալինին եւ Վիաչեսլավ Մոլոթով։ Հոկտեմբեր 16, 1939-ին, Ռուզվելթի Հոկտ. 11, 1939, թւակիբ նամակին տւած իր պատասխանին մէջ Գալինին կըսէ. —

«Հակառակ կողմնակի մեկնութեանց, որոնք Եւրոպական խաղաղութեամբ չհետաքրքրուող շրջանակներու մէջ կը տարածուին, յիշեալ բանակցութեանց (Սովետ Ֆին բանակցութիւն) միակ նպատակն է, հորհրդային Միութեան եւ Ֆինլանտայի փոխյարաբերութիւնները ամրացնել եւ այս երկու երկիրներու միջեւ բարեկամական գործակցութիւնը զօրացնել, որպէսզի կարելի ըլլա ապահովել հորհրդային Միութեան եւ Ֆինլանտայի պաշտպանութիւնը»։

Եւ Վ. Մ. Մոլոթով Դեկտ. 2, 1939-ին, ընդմիջելով ճափոնական դեսպան Շիկենորի Թուկոյի հետ իր տեսակցութիւնը, Ամերիկեան դեսպան Լորենս Ա. Սթայնհարթը ընդունեց եւ անոր

միջոցաւ՝ Նախագ. Ռուզիլէթի այն առաջարկին, թէ «Սորհրդային Միութիւնը Ֆինլանտայի քաղաքներուն ժողովուրդը օգային ուժակոծութեան ենթարկելէ ետ կենա», այսպէս պատասխանեց. —

«Այդ առաջարկը աննպատակ է եւ հիմնած անհասկացողութեան վրա: Խորհրդային օդատորմիդը Ֆինլանտական քաղաքներ չէ ուժակոծած եւ Խորհրդային կառավարութիւնը Ֆին ժողովրդի շահերը ուրիշ կառավարութենէ մը պակաս չ'արժեքաւորէր»:

Նախագահ Միխայել Քալինինի եւ Վարչապետ Վ. Մ. Մոլոթովի այս խօսքերուն ճշմարտութիւնն ու մարդասիրական ոգին, համաշխարհային անկեղծ եւ իրական յառաջդիմականներու կողմէն ծափահարութեամբ ընդունուեցաւ հակառակ յետադիմութեան եւ անոր կառքին հինգերորդ անիւր (սիւրբ քայր) եղող Երկրորդ Միջազգայնականներու հանած վիժլուկին:

Համաշխարհային հռչակ հանած, եւ յառաջդիմութեան հանդէպ իր անկեղծութիւնը քանիցս փաստով ցուցուցած Անդլիացի մեծ Թատերադիր Ճորն Պերնարտ Շո, Դեկտ. 2, 1939—ին Լոնտոնի «Տեյլի Մեյլ»ին հետեւեալը յայտարարեց, որը Ֆինլանտական ինդերին էութիւնը շատ լաւ կը բացատրէ: Ան ըսաւ. —

«Հարցը բնաւ մեծ տէրութիւն մ'եղող Ռուսիո կողմէն պզտիկ տէրութիւն մ'եղող Ֆինլան-

տան հպատակեցնել չէ, այլ Ռուսիո կողմէն իր իսկ ապահովութեան հարց է: Ըստ Ռուսիո, Ֆինլանտա Ռուսիո բրած հողային փոխանակութեան առաջարկին դէմ պաշտպանելի արարկութիւն մը չի կրնար ունենալ բացի անկէ, որ ան Ամերիկայի եւ կամ Արեւմտեան ուրիշ տէրութեան մը ձեռքը ինքզինք գործիք կը դարձնէ:

«Ֆինլանտա, եթէ ինքնագլուխ եւ կամ իր սեփական շահուն համար գործեր հաւանաբար Ռուսիո առաջարկը չի պիտի մերժէր: Բայց, ըստ Ռուսիո հաստատածին, ան կը խորհի թէ Ամերիկան եւ ուրիշ Արեւմտեան տէրութիւններ իրեն գորավիզ կանգնած են:

«Ոեւէ երկիր չի կրնար հանդուրժել սահմանագլխի մը, որմէ Լենինկրատի նման քաղաք մը կարելի է դիւրութեամբ ուժակոծել, երբ ան գիտնալ թէ սահմանին միւս կողմը գտնուող տէրութիւնը, որքան ալ պզտիկ եւ տկար ըլլա ան, յիմար կառավարութեան մը առաջնորդութեամբ, սպառնացող ուրիշ տէրութիւններու շահուն համար կ'աշխատի»:

Ճորն Պերնարտ Շո ճիշտ է, եւ ինչպէս Լենին քան տարի առաջ ըսած էր. «Ֆինլանտան Անգլիո գրպանին մէջն է», իսկ Անգլիան ալ միջազգային դրամատիրութեան պարագլուխն է: Այսօր անոնք, այլանդակած դեմոկրատի ղեկավար երեսնին եւ մինչեւ իրենց ակոսները զինւած,

պատահ առիթ մը կ'աշխատին ստեղծել խորհուրդներու երկրին վրա յարձակելու համար։ Եւ Յին Փաշիգման առաջինը Վերլա իր Կ օր տալու իր տէրերուն։ Այս պայմաններու տակ կ'արելի է միայն «նոր գրգռութիւններ սպասել», ինչպէս նաեւ յարձակում։

Ի՞նչ հեռախոսութեամբ Լենին գուշակած էր այս ամբողջը: Դեկտեմբեր, 1919-ին, Եօթնեւորորդ Գոնիկեան իր յայտարարութիւններուն մէջ, ան, խօսելով միջազգային տիրակալութեան, հակառակ կրած շարք մը պարտութիւններուն, դեռ վհատած չըլլալու մասին, րաւ.—

«Տակարին յարձակելու փորձեր պիտի ըլ-
լան, որովհետեւ ֆին պուրժուազին, որ բեր-
մակ սարսափի ժամանակ հազարաւորներով աշ-
խատաւորութիւն ջարդեց եւ գիտէ որ այդ իրեն
երբեք պիտի չենք, կատէ պալշիվիզմը. որով-
հետեւ փոքրիկ պետութիւնները բացարձակապէս
Դաշնակիցներէն կախում ունին, եւ այս ազա-
տութեան, անկախութեան ու դեմոկրատի խօս-
քերը պարզ կեդաւորութիւն է: Բայց այն ժա-
մանակ մենք շատ աւելի դիւրութեամբ պիտի
յաղթենք զանոնք»:

Ուրեմն, Զինվանտական խնդրին ամբողջ
էութիւնը, այն է, որ Լենինի Մատնանշած «յար-
ձակողական փորձերը» այժմ սկսան : Փտտած,
քայքայւած եզրը հասած չահապաշտական դրա-

մատիւրութեան տիրակալութիւնն առանց կատարելու
կուրի տեղի չպիտի տա: Ան հիմա կը պատրաս-
տուի, իր ուժերը զօրահաւաքի ենթարկել, վեր-
ջին անյոյս ճիգով մը Խորհրդային Միութիւնը
տապալելու եւ սոցիալիզմը բնաջնջելու համար:
Սակայն, կեանքն իր վճիռը տւած է եւ «ձեռա-
դիրը պատին վրա է»: Յառաջդիմական մարդ-
կութիւնը, արթնցող աշխատաւորութիւնը, մա-
նաւանդ Խորհրդային Միութեան անյաղթ ժո-
ղովուրդն ու հօր Կարմիր Բանակը թոյլ պիտի
չտան, որ դրամատիրական հրէշը տակաւին եր-
կար հիւժէ ստեղծագործ սերունդները: Ոեւէ
յարձակում, ուղղակի կամ անուղղակի, Լենինի
արժանաւոր յաջորդն եղող Սթալինի արժանի եւ
խմաստուն առաջնորդութեամբ, դատապարտւած
է փշրելու եւ այս անգամ «շատ աւելի դիւրու-
թեամբ»:

၂၆၇၃

	էջ
Դատելու ուղղութիւն	1
Այժմ ի՞նչ էր պատահածը	7
Ֆինլանտան Լենինկրատի բանալին է	14
Հելսինկիի կառավարութիւնը գործիք մի- ջազազային դրամատիրութեան	19
Խորհ. Միութեան պաշտպանութիւնը հա- մաշխարհային յետադիմութեան դէմ . . .	25
Ֆին ժողովրդի դաւանանքները	34
1.- Զարգարար Մաներհայմ	35
2.- Քուրդ Վալենիուս	42
3.- Էլիաս Էրքո	46
8.- Ռիսթո Ռիթի	49
5.- Այմո Գայանտեր	54
6.- Վալնո Մ. Թաներ	55
Հըրպըրթ Հուվըր պաշտպան Մաներհայմի .	56
Նախագահ Ռուզվելթի նամակին նշանա- կութիւնը	61
Փաստաբարձեր Միացեալ Նահանգներու պետական դարակներէն	68
Հըրպըրթ Հուվըրն ալ իր դերը շատ լաւ կատարեց	72
Խորհրդային Միութիւնը կը հաստատէ Պալքիկեան երկիրներու անկախութիւնը	78
Կիրականանան Լենինի նախատեսութիւնները	82

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՅԱՌԱՋԴԻՄԱԿԱՆ

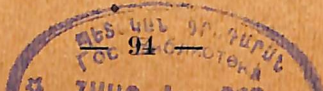
ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թիւ 1 ՍԱՍՆԱ ԾՌԵՐ . . . . . Կ. ՍԻՏԱԼ

Թիւ 2 ԵՐԳԱՐԱՆ . . . . .

Թիւ 3 ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆ
ԵՈՒԹԻՒՆԸ . . . . . Ա. Պ. ՔԱՂՑՐՈՒՆԻ

ԳԻՆ՝ 10 ՍԵՆԹ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0403479

87971